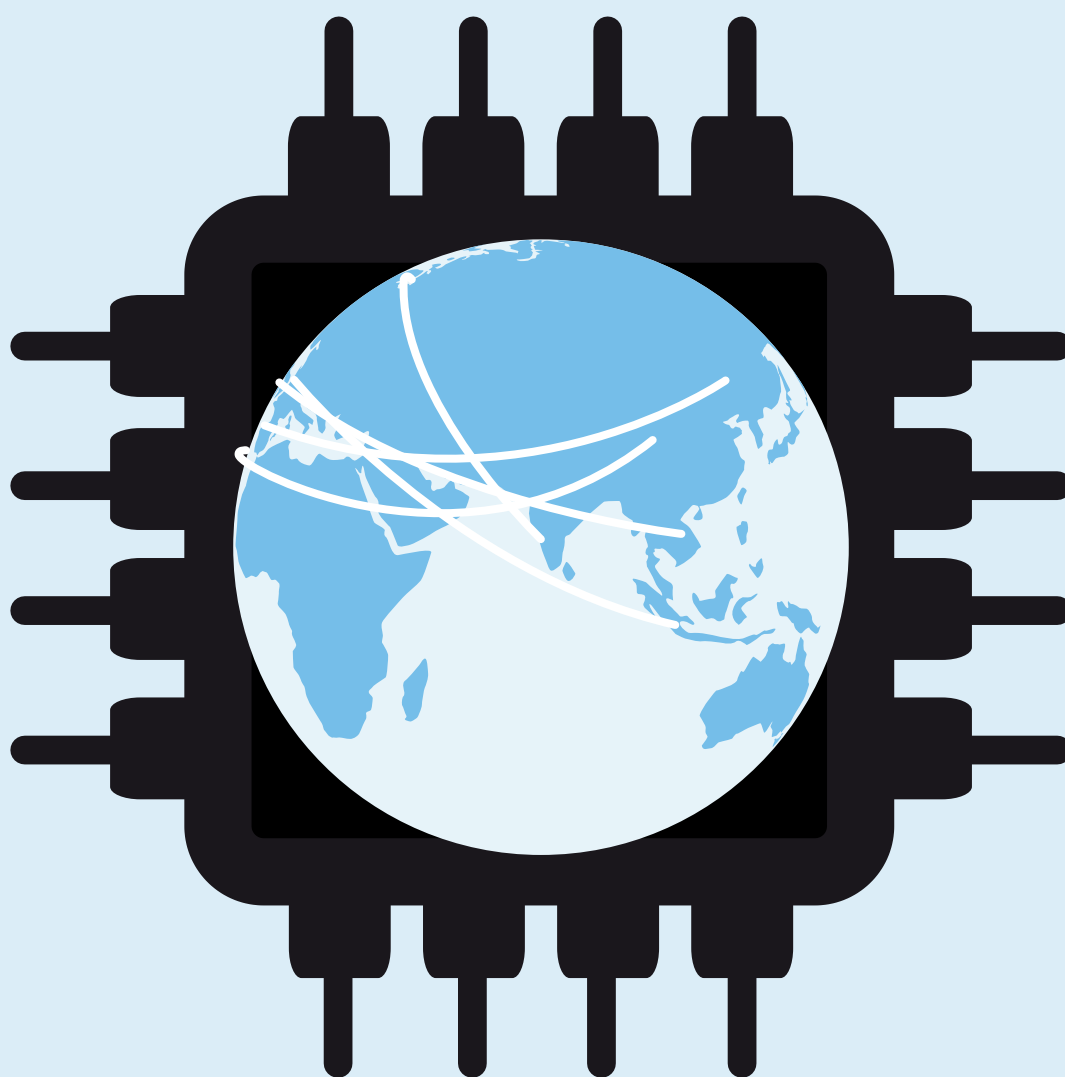

Vents de canvi

*El poder de la compra
pública per millorar les
condicions laborals de la
indústria electrònica mundial*

electronics
 watch

Per la millora de les condicions laborals
en la indústria electrònica global

Vents de canvi

El poder de la compra pública per millorar les condicions laborals de la indústria electrònica mundial

Una publicació de:

Consorci Electronics Watch i DanWatch
www.electronicswatch.org
info@electronicswatch.org
c/o DanWatch

DanWatch
Svanevej 12, 4.
Copenhagen NV
Dinamarca
0045 32108589
info@danwatch.dk

Col·laboradors:

DanWatch & SACOM

Copyright:

DanWatch, Copenhagen, 2014

Traducció:

L'Apòstrof Coop.

Maquetació:

Kaspar Sivertsen

Adaptació al català:

Concepte Gràfic

Crèdits de les fotografies:

Uffe Weng/DanWatch

Per la millora de les condicions laborals
en la indústria electrònica global

Electronics Watch està impulsat per:

Aquest informe és una publicació del consorci Electronics Watch a partir de la recerca de DanWatch i el finançament de la Unió Europea. La responsabilitat dels continguts correspon únicament a DanWatch, i en cap cas no es pot considerar que reflecteixin l'opinió de la Unió Europea. El consorci Electronics Watch és una iniciativa de Setem (www.setem.org), DanWatch (www.danwatch.dk), CentrumCSR.PL (www.centrumcsr.pl), People & Planet (www.peopleandplanet.org), SOMO (www.somo.nl), Südwind (www.suedwind-agentur.at) i WEED (www.weed-online.org).

Índex

- 1** Resum executiu
- 2** Introducció
- 3** Metodologia
- 4** Salut i seguretat laboral en la indústria electrònica mundial
 - 4a** Corea del Sud: el personal del sector de l'electrònica lluita per al reconeixement de les malalties professionals
- 5** Sindicats i llibertat d'associació en la indústria electrònica mundial
 - 5a** La fabricació de productes electrònics a Corea del Sud: una indústria sense sindicats
- 6** Els sistemes per garantir que els proveïdors respecten les condicions laborals són insuficients
- 7** Compra de material electrònic no ètic a Europa: és possible que la pràctica compleixi el que estableix la normativa?
- 8** Electronics Watch: impulsant la compra pública socialment responsable
- 9** Conclusió
- 10** Resposta de Samsung

1. Resum executiu

Els productes electrònics representen una part molt important de les infraestructures d'escoles, hospitals i altres institucions públiques finançades mitjançant els impostos de la ciutadania. Imaginem-nos per un moment que els contribuents analitzessin detalladament aquestes adquisicions des del punt de vista de la sostenibilitat social: aprovarien l'examen?

Tot i que hi ha poques dades disponibles sobre compra pública de material electrònic, aquesta suposa grans inversions: al 2007¹, els estats europeus es van gastar un total de 94.000 milions d'euros en productes, serveis i programari del sector de l'electrònica. La Comissió Europea i gran part dels estats del continent consideren que la contractació pública té un impacte significatiu i, per tant, disposen de polítiques de compra pública verda i responsable socialment. L'objectiu d'aquestes mesures és garantir que els diners de la ciutadania es destinen a accions respectuoses amb el medi ambient i els drets laborals de la cadena de subministrament a escala mundial. No obstant això, els plans i les polítiques per garantir la sostenibilitat de la contractació pública d'aparells electrònics es troben molt limitades per culpa de l'estructura i el funcionament de la indústria electrònica actual.

Aquest informe analitza la situació del sector pel que fa a qüestions relacionades amb la salut i seguretat laboral i la llibertat de sindicació, amb exemples de Corea del Sud i la Xina. Hi ha moltes maneres d'enfrontar-se a aquesta realitat: fomentar la informació i l'organització de les persones treballadores, fer que governs dels països productors respectin les lleis laborals, etc. La compra pública socialment responsable (CPSR) és una eina nova –i encara poc aplicada– que permet que les institucions, com a consumidores finals, aprofitin el poder de compra per influir sobre el mercat. Electronics Watch està difonent la CPSR com a mitjà per aconseguir millores estructurals de les condicions laborals en la indústria electrònica global.

L'enorme competència que hi ha en la indústria electrònica per aconseguir mà d'obra barata provoca que la vulneració dels drets laborals sigui un fenomen generalitzat. Les empreses d'auditoria, els estudis acadèmics i les organitzacions socials plantegen que la vulneració dels drets laborals no és una qüestió que afecti una única marca, sinó que caracteritza la indústria electrònica com a conjunt. No hi ha cap empresa que pugui afirmar que les condicions de la seva cadena de subministrament siguin socialment sostenibles, per la qual cosa les entitats públiques no poden garantir que els productes electrònics que compren respecten normes internacionals del treball.

Per tant, els estats europeus estan destinant milions d'euros a comprar productes electrònics que, molt probablement, s'han elaborat vulnerant drets laborals bàsics. Sovint, els salaris són miserables, el personal es veu obligat a fer hores extraordinàries, treballa en condicions insegures i perilloses per a la salut i es vulnera el dret d'associació. Tot això planteja un repte molt important als compradors públics que volen estar segurs que els diners dels contribuents s'inverteixen sosteniblement i evitar transmetre una imatge negativa.

DanWatch, en nom d'Electrònics Watch, va portar a terme la recerca per elaborar aquest informe durant l'estiu de 2014. El treball de camp va tenir lloc a Corea del Sud el mes de maig, amb entrevistes qualitatives a persones i organitzacions del país, incloent-hi persones treballadores i extreballadores del sector, ONG, representants sindicals i empreses productores.

Aquest informe se centra en dues qüestions concretes relacionades amb els drets laborals de la indústria electrònica, il·lustrades mitjançant casos de Corea del Sud i la Xina.

A Corea del Sud, últimament els casos de malalties professionals han estat motiu d'atenció internacional gràcies al treball que han fet les víctimes i les seves xarxes de suport perquè se les reconegui i indemnitzin. En alguns moments del procés de producció, el personal s'exposa a gasos tòxics i entra en contacte amb productes químics perillosos, que poden tenir efectes nocius per a la salut a llarg termini. Concretament, la indústria dels semiconductors utilitza una gran varietat de productes químics, alguns dels quals són perillosos per a la salut humana i la reproducció. A Corea del Sud, l'organització de la societat civil SHARPS ha documentat que 289 treballadors del sector de l'electrònica han contret diversos tipus de leucèmia, esclerosi múltiple i anèmia aplàstica.

En general, la indústria electrònica global té un índex de representació sindical molt baix, i la resistència a l'organització de sindicats està molt arrelada i generalitzada entre les empreses. En molts països productors d'electrònica, les lleis laborals que permeten la llibertat d'associació i la formació de sindicats independents pràcticament no s'apliquen. Una altra dificultat perquè les persones treballadores puguin exercir els drets de llibertat de sindicació i negociació col·lectiva és que s'han generalitzat els contractes precaris, temporals i l'ús d'agències de contractació. La indústria electrònica és de les que té més volum de mà d'obra precària, i l'elevada rotació del personal i la situació de vulnerabilitat dificulten la creació d'entorns per organitzar-se.

Corea del Sud és un dels principals productors de tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). Tot i que té una tradició sindical relativament consolidada si la comparem amb altres països, l'índex d'afiliació en la indústria electrònica és notablement baix. Tan sols el 3,5% del personal del sector està representat per un sindicat, mentre que la productora de TIC més important, Samsung, pràcticament no té afiliats a sindicats independents. Segons diverses fonts –incloent-hi persones treballadores i extreballadores–, aquesta empresa utilitza una sèrie de mesures per dissuadir la plantilla de formar sindicats independents a les fàbriques sud-coreanes: monitoratge, seguiment i assetjament al personal dins i fora del lloc de treball, així com degradar, acomiadar o reubicar les persones que intenten muntar sindicats no controlats per l'empresa.

Els estats europeus cada cop prioritzen més la compra pública verda i socialment responsable com a eina per promoure el creixement sostenible. Electronics Watch considera que la contractació pública és una de les iniciatives amb més potencial per fer que la indústria electrònica avanci cap a la sostenibilitat. L'enorme poder de compra de les entitats públiques fa que tinguin molta influència sobre els proveïdors, la qual cosa pot contribuir significativament a augmentar la producció i el consum sostenible. Aquestes entitats tenen capacitat per influir en el mercat pel que fa a tendències de producció i consum, i afavorir els productes respectuosos amb el medi ambient, socialment responsables i innovadors. A més, les institucions públiques tenen l'obligació ètica de satisfer les expectatives de la ciutadania, ja que són les encarregades d'administrar-ne els recursos. Fins ara, els compradors públics no han disposat dels mitjans adequats per aplicar la seva influència sobre la indústria electrònica. Els codis de conducta de les empreses i les auditories socials que encarreguen han mostrat moltes limitacions a l'hora de provocar un canvi real en la indústria electrònica i deixen molt poc marge d'actuació al sector públic.

Electronics Watch

Electronics Watch² és una organització de monitoratge independent i sense afany de lucre que treballa perquè es respectin els drets laborals en la indústria electrònica global mitjançant la compra pública socialment responsable a Europa.

Electronics Watch aporta la peça que faltava per fer funcionar les polítiques públiques en compra socialment responsable, ja que aglutina les entitats del sector públic i les organitzacions locals de monitoratge. Electronics Watch és un projecte creat recentment que s'encarrega de fer un monitoratge de les condicions de treball en la indústria electrònica global per activar la compra pública socialment responsable a Europa. També oferirà seguiment a llarg termini i promourà la millora de les condicions en les fàbriques estudiades, col·laborant estretament amb les organitzacions ubicades als països de producció i centrant-se en les fàbriques, les àrees i les qüestions que requereixen una atenció prioritària.

Electronics Watch neix fruit de la col·laboració entre set organitzacions europees, coordinades per l'ONG SETEM i amb el finançament de la Comissió Europea.

2. Introducció

En els últims deu anys, ha augmentat l'interès per les qüestions de sostenibilitat que afecten la indústria electrònica mundial. Hi ha moltes fases de la vida d'un producte electrònic que poden comportar amenaces per a les condicions laborals bàsiques i el medi ambient: l'extracció de les matèries primeres, la producció a la fàbrica, l'assemblatge i l'eliminació. Les dures condicions en què s'extreuen els minerals destinats a la producció d'equips electrònics i els casos en què s'ha comprovat que han servit per finançar conflictes locals, així com els suïcidis a les fàbriques xineses, han centrat l'atenció mediàtica.³

Recentment, s'ha detectat un augment de l'interès pels casos de malalties professionals relacionades amb els processos de fabricació de productes electrònics, i és evident que el sector s'enfronta a reptes molt importants si vol complir les expectatives de producció socialment responsable. Tot i que ha augmentat la consciència i la demanda de productes TIC sostenibles per part de la ciutadania i l'administració, de moment no hi ha iniciatives que ofereixin perspectives de canvi estructural capaces de garantir millores de les condicions laborals del personal de l'electrònica.

Estructura de l'informe

Aquest informe planteja els reptes i les possibilitats que tenen les entitats públiques europees per intentar garantir l'adquisició de productes electrònics socialment sostenibles, partint de casos de Corea del Sud i la Xina.

A banda de tractar aquests reptes de la indústria electrònica mundial, l'informe se centra en la salut i seguretat laboral i la llibertat de sindicació. El capítol 4 presenta el problema global que suposen les condicions de salut i seguretat del sector, i se centra específicament en l'ús de químics en la fabricació de plaques de circuit imprès i semiconductors, un dels processos més intensius químicament que es coneix. A continuació, l'informe presenta diferents exemples reals de Corea del Sud i la Xina. El capítol 5 examina detalladament la llibertat de sindicació en el sector de l'electrònica mundial a partir d'un cas de Corea del Sud, mentre que en el capítol 6 es fa una anàlisi crítica dels actuals sistemes d'auditoria social. El capítol 7 avalua si, en aquests moments, els estats estan

en condicions de garantir que els milions d'euros que destinen a la compra de productes electrònics compleixen realment els objectius de fomentar el creixement sostenible. A banda, l'informe també analitza el potencial que té la compra pública com a element clau per capgirar la situació. Finalment, es presenta el projecte Electronics Watch com un dels models que es poden aplicar per afavorir un canvi estructural.

Glossari

TIC

Tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). La indústria electrònica es compon de tecnologies d'àudio, vídeo i informació. Aquest informe se centra específicament en ordinadors, servidors i telèfons, ja que són els principals productes electrònics adquirits per les entitats públiques.

Semiconductors

En l'electrònica moderna, els semiconductors s'utilitzen per produir transistors, cèl·lules fotovoltaïques, díodes electroluminescents (LED), punts quàntics i circuits integrats, tant digitals com analògics. Els semiconductors permeten la transmissió de l'electricitat entre conductors, com el coure, i aïllants, com el vidre.

Plaques de circuit imprès

Una placa de circuit imprès (PCB) sosté components electrònics i els connecta mitjançant l'ús de canals conductors, punts de soldadura i altres elements compostos de làmines de coure que s'apliquen sobre un substrat no conductor.

Xips de memòria

Un xip de memòria és un dispositiu electrònic que serveix per emmagatzemar dades. Un xip de memòria RAM emmagatzema informació temporal, mentre que els xips de memòria flaix guarden les dades fins que s'esborren.

3. Metodologia

La recerca i la redacció d'aquest informe es va fer durant l'estiu de 2014 i es va basar en la informació existent sobre la situació dels drets laborals a la indústria electrònica i el paper que exerceix la compra pública. Les dades obtingudes mitjançant el treball de camp a Corea del Sud s'utilitzen per explicar quines són les condicions del sector en l'àmbit de salut i seguretat laboral i la llibertat de sindicació.

Treball de documentació

La recerca documental es basa en els informes de sindicats internacionals, organitzacions de defensa dels drets laborals i altres organitzacions socials de Corea del Sud i la Xina, a banda d'articles acadèmics i documents. Les dades s'han obtingut a partir del treball de camp efectuat per organitzacions locals i europees, que ofereixen informació de primera mà sobre les condicions laborals i de vida del personal, i sobre com funcionen les audito-

ries socials que fan les empreses de la indústria global de l'electrònica. Per tal de traçar l'evolució de les inversions i el comerç mundial, es van fer servir bases de dades internacionals.

D'altra banda, es va fer un esforç per recopilar dades oficials sobre la contractació pública europea en TIC, incloent-hi la contractació pública nacional de productes de set països seleccionats. Amb tot, hi ha poca informació oficial sobre compra pública en l'àmbit de la UE i molts estats europeus no analitzen detalladament la despesa pública que fan en TIC. Això facilita que hi hagi una manca de transparència molt preocupant.

Treball de camp

El maig de 2014, DanWatch va fer recerca sobre el terreny per a Electronics Watch a Corea del Sud, que va consistir a entrevistar-se amb les diverses parts implicades: persones treballadores i extreballadores, ONG, delegats sindicals i empreses del sector de l'electrònica.

Dues persones treballadores es van negar a reunir-se amb l'equip de recerca o a ser entrevistades per por a represàlies com, per exemple, l'acomiadament.

S'han utilitzat noms ficticis per tal de protegir la identitat de dues persones, ja que actualment treballen en una fàbrica de productes electrònics i no volen exposar-se a possibles represàlies. En ambdós casos, la identitat i la informació aportada han estat verificades per altres persones, i els autors de l'informe coneixen els seus noms reals i on treballen.

SACOM, en nom d'Electronics Watch⁴, es va encarregar de fer una entrevista a la Xina.

Per la seva banda, DanWatch va demanar permís per visitar les plantes de semiconductors de Samsung a Corea del Sud, però l'empresa s'hi va negar.

Revisió de l'informe

Abans de publicar l'informe, es va oferir a totes les empreses implicades l'oportunitat d'analitzar els resultats, fer comentaris i corregir possibles errors⁵. Samsung va respondre –a l'apèndix hi ha un resum del correu electrònic que va enviar–, mentre que LG, Apple i Foxconn no ho van fer.

4. Salut i seguretat laboral en la indústria electrònica mundial

La indústria de l'electrònica mundial s'enfronta a reptes molt importants a l'hora de promoure un entorn laboral segur i saludable. Pel que fa a les condicions de treball, hi ha molts reptes diferents al llarg de tot el procés de producció, des de l'extracció de minerals fins a l'eliminació dels residus i reciclatge dels productes. En aquest informe, però, l'atenció se centra en els processos de producció de components i en l'assemblatge del producte final. Aquestes tasques solen ser dures, extenuants i repetitives, i s'allarguen durant moltes hores, la qual cosa pot acabar tenint conseqüències físiques sobre el personal que les efectua. En altres fases del procés de producció, les persones s'exposen a gasos tòxics i manipulen productes químics que, a llarg termini, poden tenir efectes nocius per a la salut. Els problemes de salut i seguretat del sector són tan greus que fins i tot les inspeccions anunciades prèviament per les mateixes empreses detecten un índex alarmant de vulneracions en aquest àmbit.⁶

Condicions esgotadores en la producció electrònica

L'elevada demanda que genera la indústria electrònica i la pressió que exerceixen les grans marques sobre els proveïdors perquè acabin les comandes en terminis molt ajustats provoca que les hores extraordinàries siguin un fenomen generalitzat: els informes sobre la fabricació i assemblatge de productes electrònics constaten que, a la Xina, per exemple, el personal efectua torns de 12 hores seguides sis dies a la setmana i, fins i tot, de set dies durant els períodes de puntes de feina.⁷

Sovint, a les fàbriques es treballa nit i dia a un ritme frenètic. Informes procedents de la Xina expliquen com s'alternen equips de treball en torns nocturns i diürns de 12 hores seguides cadascun, durant els quals el personal no té cap mena de possibilitat de canviar la situació.⁸ El fet de treballar en torns nocturns durant llargues temporades –dos mesos seguits o més– és extenuant i provoca un deteriorament de la salut del personal.⁹ Els informes descriuen llargs torns que s'efectuen en posicions fixes¹⁰, ja que algunes empreses no permeten que el personal s'assegui.¹¹ Aquestes dificultats ergonòmiques poden provocar mals d'esquena, hipertensió arterial, marejos i desmaís, tal com descriu un informe sobre la indústria electrònica a Hongria.¹²

Hi ha informes que revelen que les jornades de fins a 84 hores setmanals són un fenomen generalitzat. Per tant, s'estan vulnerant tant les lleis laborals nacionals com les normes internacionalment acceptades de l'Organització Internacional del Treball (OIT).¹³ Les principals marques d'electrònica reconeixen que l'excés d'hores extraordinàries és un tema recurrent i suposa una greu vulneració de la seva pròpia normativa.¹⁴

Les condicions laborals extenuants de la indústria electrònica xinesa

- La Xina és el primer exportador mundial de productes electrònics.¹⁵
- El 2013, les exportacions d'aquests productes van ascendir a un total de 435.835.421.095 euros.¹⁶
- La Xina produeix el 80% del maquinari mundial (2010).¹⁷
- El 72,5% dels ingressos de la producció d'electrònica del país van a parar a inversors estrangers.¹⁸

Les organitzacions socials China Labor Watch, China Labor Bulletin, Labor Action China i SACOM han documentat les dures i extenuants condicions laborals del país:¹⁹

En la indústria electrònica xinesa, les hores extraordinàries són habituals. En gran part dels processos de producció i assemblatge, han esdevingut obligatòries per tal que les fàbriques puguin funcionar nit i dia. D'altra banda, habitualment no es paguen salaris dignes, la qual cosa obliga el personal a treballar més hores.²⁰

Si tot això es combina amb el fet que la jornada laboral és llarga i hi ha pocs descansos, les tasques monòtones i repetitives acaben provocant un esgotament extrem.²¹ Aquestes organitzacions també informen que la direcció de les empreses gestiona les fàbriques amb mà dura i agressivitat, i que imposa sistemes de penalització i objectius de producció elevats que acaben generant una gran pressió sobre el personal.²²

Gran part de la fabricació de components electrònics i el muntatge del producte final té lloc al delta del riu de les Perles i l'àrea metropolitana de Xangai –els principals centres industrials de la Xina–, a càrrec d'immi-

grants que s'han vist obligats a recórrer grans distàncies per trobar feina. La majoria d'aquestes persones s'allotja en dormitoris propietat de les empreses i pràcticament no surten dels polígons industrials, on estan sotmesos a una vigilància constant.²³

Les condicions laborals a les empreses proveïdores, com Foxconn, genera una pressió que pot tenir conseqüències molt negatives per a la salut mental del personal i, fins i tot, ha provocat suïcidis.²⁴

Elevada sinistralitat

Les persones que treballen en la indústria electrònica estan en una situació de vulnerabilitat quan no s'apliquen normes de seguretat o bé no se'ls proporciona equips i formació adequada. A més, la probabilitat de patir un accident laboral també augmenta si es treballa moltes hores seguides i amb pocs descansos.²⁵ Per la seva banda, les ONG denuncien que és fàcil que el personal del sector es cremi les mans mentre solda i s'exposi a patir talls, descàrregues elèctriques i accidents amb maquinària pesada.²⁶

El 2013, una planta de Samsung a Corea del Sud va tenir dues fuites d'àcid fluorhídric en tres mesos, amb un balanç de set persones ferides i una de morta.²⁷ El mateix any, en una altra planta d'aquesta empresa, l'explosió d'un dipòsit d'aigua va provocar la mort de tres persones.²⁸

L'any 2012, el New York Times va informar sobre casos de combustió accidental de gasos o partícules tòxiques que afectaven alguns proveïdors d'Apple a la Xina, i que van provocar diversos morts i ferits.²⁹

Es considera que hi ha una relació important entre la manca de sindicats i la inexistència d'una cultura de seguretat laboral i que això, per tant, també provoca un augment dels accidents. En canvi, un increment de la sindicació serviria per limitar el nombre d'accidents a la feina.³⁰ Com que, en general, la indústria electrònica té un índex d'afiliació sindical molt baix,³¹ la probabilitat que hi hagi accidents laborals és més elevada.

Ús de productes químics a la feina

La indústria electrònica utilitza una gran varietat de productes químics per a diferents processos de producció i neteja. Tan sols en el sector dels semiconductors, es necessiten entre 500 i 1.000 productes³² per fabricar circuits integrats mitjançant processos fotolitogràfics i químics en instal·lacions altament especialitzades. Alguns d'aquests elements són cancerígens i, en grans concentracions, poden arribar a ser mortals.³³

Hi ha un gran nombre de processos de producció en l'àmbit de l'electrònica que impliquen l'ús de substàncies perilloses (soldadura, dopatge, fotolitografia, galvanoplàstia, precipitació de vapor, gravat, polir vidre, etc.).³⁴ Encara que el personal que treballa a les plantes porti equips de protecció, igualment pot estar exposat diàriament a substàncies químiques, productes de neteja, pols, camps electromagnètics, vapors químics i gasos tòxics, així com a emissions accidentals de gasos i altres substàncies, les quals, a llarg termini, poden tenir efectes nocius per a la salut.

Concretament, la fabricació i el muntatge de plaques de circuits impresos i semiconduc-

tors és un procés químicament molt intensiu, i que representa el risc més important per a la salut dels treballadors i treballadores.³⁵ Els productes de neteja utilitzats en la fabricació de les plaques s'han relacionat amb casos de limfoma no hodgkinià, leucèmia, càncer de ronyó i fetge, càncer de l'aparell reproductor masculí i toxicitat embrionària.³⁶ La indústria dels semiconductors empra productes químics cancerígens com arsènic i dissolvents, com per exemple el tricloroetilè, el benzè, el clorur de metilè i metalls pesants (cadmi i plom).³⁷

El contacte amb productes químics pot causar danys, com ara lesions a llarg termini o intoxicacions agudes de conseqüències letals al cap d'uns quants anys. S'estan desenvolupant nous productes químics per a ús industrial ràpidament, però la recerca sobre els efectes i els perills que tenen en l'entorn laboral segueix un ritme molt més lent.³⁸ Tot i la gravetat de la situació, els estudis i investigacions existents sobre l'ús de químics a la feina i els efectes que tenen sobre la salut del personal són limitats,³⁹ i l'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha demanat que es facin més estudis sobre les conseqüències de manipular productes químics de manera insegura.⁴⁰

Externalització de l'ús de productes químics perillosos

Un dels productes perillosos utilitzats és el benzè, un químic cancerigen que és present en pintures, dissolvents, coles i productes de neteja. Pot provocar leucèmia i anèmia aplàstica, malmetre els glòbuls vermells i la medul·la òssia amb conseqüències potencialment letals.⁴¹ El benzè s'ha identificat com un dels cancerígens més importants als EUA i Europa, i la seva aplicació en la indústria està molt restringida. Amb tot, les organitzacions no governamentals afirmen que encara s'utilitza sense restriccions en països productors d'electrònica, com la Xina, i hi ha estudis que demostren que a Corea del Sud s'empra en fàbriques del sector de les TIC.⁴²

Danys a la salut reproductiva

Tot i que encara no s'han publicat gaires estudis independents sobre malalties provocades per l'exposició a productes químics durant la fabricació d'electrònica, algunes investigacions han detectat que la manipulació d'aquestes substàncies per fer semiconductors està vinculada a danys a la reproducció humana i índexs més elevats d'avortaments involuntaris.⁴³

La relació entre els danys al sistema reproductiu i la indústria dels semiconductors es va plantejar per primera vegada arran dels casos de fuites de contaminants en fàbriques dels EUA, que van provocar un augment dels avortaments involuntaris.⁴⁴ Els estudis posteriors s'han centrat en el risc més elevat que això representa per a la salut reproductiva de les dones treballadores.⁴⁵

Tot i que la indústria dels semiconductors està deixant d'utilitzar progressivament alguns dissolvents perquè són perillosos per al sistema reproductor femení (els èters de glicol, per exemple), encara es continuen fent servir algunes varietats de neurotoxines (xilè, tricloroetilè i fenol).⁴⁶

Els estudis fets al Regne Unit i els EUA mostren una relació estadística significativa entre l'augment de casos de càncer i el fet de treballar al sector dels semiconductors: hi ha estudis epidemiològics que han detectat que aquest col·lectiu té més risc de patir limfoma no hodgkinià, leucèmia, tumors cerebrals i càncer de mama.⁴⁷ Un estudi de la producció de semiconductors d'IBM durant un període de 30 anys va concloure que hi havia un augment de casos de càncer que causava que el personal es morís abans.⁴⁸

Algunes organitzacions han informat que el personal que treballa en línies d'assemblatge i punts de soldadura en fàbriques xineses entra en contacte físic amb productes químics, la qual cosa els provoca erupcions i irritacions cutànies.⁴⁹

L'any 2011, 137 empleats d'un proveïdor xinès van resultar ferits de gravetat a causa del contacte amb el producte químic n-hexà, que s'utilitza per netejar pantalles de vidre.⁵⁰ El personal va haver d'ingressar a l'hospital durant mesos per culpa dels danys crònics provocats al sistema nerviós central.

Dificultats per obtenir un diagnòstic vinculat a l'activitat laboral

Deixant de banda les limitacions que presenten els estudis científics que vinculen l'entorn laboral amb l'aparició de determinades malalties,⁵¹ és difícil que al personal se li diagnosticui una malaltia professional. A diferència dels accidents laborals, els símptomes d'aquest tipus de malalties apareixen més endavant, de manera que és complicat determinar amb exactitud on i quan es va començar a produir el perjudici per a la salut. És possible que ni els mateixos treballadors i treballadores s'adonin que hi ha una relació directa entre la malaltia que pateixen i la feina i, en cas que en siguin conscients, és molt difícil que ho puguin demostrar. Davant d'un tribunal, la càrrega de la prova correspon al personal i, sovint, els metges tampoc no disposen de la capacitat ni els mitjans suficients per diagnosticar una malaltia d'origen professional: a vegades, els manca especialització en el tema o bé no poden avaluar les condicions dels llocs de treball per determinar si han tingut alguna influència sobre la malaltia contreta.⁵²

Si el personal no disposa de documentació oficial, és molt difícil que pugui accedir a una indemnització.⁵³

Normativa limitada

La normativa internacional sobre l'ús de químics en la fabricació de productes electrònics és molt limitada i se centra, sobretot, en la presència d'elements químics en les etapes finals, és a dir, quan el producte arriba al consumidor i durant la fase d'eliminació.⁵⁴ El 2006, es va començar a aplicar la Directiva europea sobre restricció de substàncies perilloses,⁵⁵ que limita l'ús de sis productes químics en l'electrònica de consum. L'objectiu principal d'aquesta directiva, però, és establir els nivells màxims de substàncies que pot tenir un aparell quan arriba a les mans del consumidor. Per tant, contribueix a reduir la contaminació i els danys a la salut als països que reben els aparells electrònics, però no regula la fase de producció i la protecció del personal que els fabrica.

La manca de regulació laboral provoca intoxicacions per n-hexà

Xiao Wang, 21 anys, Shenzhen (Xina)

El juliol de 2014, feia 10 mesos que Xiao Wang havia ingressat a l'Hospital de Prevenció i Cura de Malalties Laborals de Shenzhen, amb un diagnòstic d'intoxicació provocada per n-hexà. El març de 2013, havia començat a treballar en un petit taller de 16 persones, on feia pantalles de recanvi per als iPhone.

Xiao Wang feia servir n-hexà per netejar les dues cares de les pantalles per tal que s'adherissin al panell tàctil. Es lliurava

al personal màscares, granotes de treball i guants antiestàtics “per afavorir la qualitat del producte”, segons afirma. En aquells moments, desconeixia el nom de la substància química que utilitzava: “Tothom en deia ‘gasolina blanca’”. Al cap d’uns mesos, quan va entrar a l’hospital, el metge li va explicar què era el n-hexà.

El setembre de 2013, Xiao Wang va començar a tenir problemes per caminar: “La insensibilitat s’estenia des de la punta dels dits dels peus cap amunt, fins a les cuixes i les espatlles. Era com si els peus no fessin cas al cervell”. Més endavant, va ingressar a l’hospital local perquè l’examinessin, però el metge no sabia què li passava. La família el va fer tornar a Shenzhen i, després de sotmetre’s a un examen electromiogràfic, li van diagnosticar una intoxicació de n-hexà. Xiao Wang no va ser l’única víctima: de les 16 persones que treballaven al taller, cinc van patir intoxicacions; una de les quals era una dona embarassada, que va haver d’acabar avortant per culpa d’aquesta substància. Com que Xiao Wang no havia signat un contracte de treball ni tenia cap nòmina per demostrar que el taller li havia pagat un salari, la legislació laboral no el protegia. A més, com que tampoc no estava inscrit a la Seguretat Social, va haver-se de fer càrrec de totes les despeses mèdiques.

4a. Corea del Sud: El personal del sector de l’electrònica lluita per al reconeixement de les malalties professionals

La indústria electrònica a Corea del Sud

Corea del Sud és un dels gegants de l’alta tecnologia:⁵⁶

- El 2012, la indústria electrònica representava el 17% de totes les exportacions del país.⁵⁷
- A més de produir dispositius electrònics d’alta tecnologia (telèfons intel·ligents, tauletes), les empreses sud-coreanes també són proveïdores de components per a altres marques de TIC, com Apple (que rep components de 33 fàbriques de Corea del Sud que pertanyen majoritàriament a Samsung i LG)⁵⁹ i Dell.⁵⁸
- És segon productor mundial de semiconductors (amb una quota de mercat del 16,2%).⁶⁰
- És primer proveïdor mundial de xips de memòria (amb una quota de mercat del 52,4%).⁶¹

Dues joves sud-coreanes que havien treballat colze a colze en una planta de semiconductors de Samsung van morir el 2006 i el 2007 arran d’un tipus de leucèmia molt agressiu. Això va fer que l’atenció se centrés en la vinculació que es podia establir entre els casos de leucèmia i el fet de treballar a les fàbriques de Samsung.⁶² Tot seguit, un grup d’activistes que lluitava pels drets laborals i el reconeixement de les víctimes de malalties professionals va crear Supporters

for the Health and Rights of People in the Semiconductor Industry (SHARPS), una organització de base que s'encarrega d'elaborar un registre de casos d'aquest tipus de malalties.⁶³

El registre de SHARPS és l'única llista que existeix de casos que es poden qualificar de malalties i morts laborals en la indústria electrònica de Corea del Sud i, per tant, no ofereix una visió global de l'abast del problema. Aquest país té una de les indústries de semiconductors més importants del món i és la seu de Samsung, que n'és el principal productor.⁶⁴ El personal que ha contret malalties ha treballat, sobretot, a les sales esterilitzades (les anomenades "sales netes"), moltes d'elles a les plantes de semiconductors que Samsung té a Gi-Heung.⁶⁵

SHARPS: Les víctimes de malalties professionals a Corea del Sud⁶⁶

- SHARPS ha elaborat una llista de 289 persones treballadores de la indústria de semiconductors del país, a les quals es va diagnosticar diversos tipus de leucèmia, esclerosi múltiple i anèmia aplàstica.
- 233 persones amb càncer havien treballat a les filials sud-coreanes de Samsung, mentre que les 56 restants ho havien fet per a altres fabricants d'electrònica.
- 119 són mortes.
- 98 de les persones mortes havien treballat a les filials de Samsung.

Samsung sempre s'ha defensat assegurant que compleix totes les normes de salut i seguretat, i que no hi ha cap connexió entre les condicions laborals de les plantes i les malalties contretes pel personal.⁶⁷ Al mateix temps, els estudis mèdics van detectar que en la indústria mundial dels semiconductors hi havia un risc excessiu de patir uns quants tipus de càncer.⁶⁸ A Corea del Sud, només 3 de cada 100.000 persones moren de leucèmia.⁶⁹ El 2011, el govern va dur a terme un estudi entre el personal de la indústria de semiconductors que no va trobar un augment significatiu de casos de leucèmia.⁷⁰ Després, una recerca independent va criticar les limitacions de l'estudi governamental, com per exemple que la mostra no era prou gran i, el període analitzat (1998-2008), massa curt.⁷¹

El 2012, personal acadèmic d'universitats de Corea del Sud va examinar els casos que havia recopilat SHARPS per investigar les malalties. Tot i que no es va poder demostrar de manera concloent que hi havia una relació causal entre treballar a Samsung i contraure una malaltia professional, es van detectar tendències importants, com diagnòstics a edats primerenques i períodes de latència curts.⁷² El registre de SHARPS sol recollir casos de víctimes de fins a 20 anys que es posen malaltes després d'haver treballat en una de les fàbriques o filials de Samsung.⁷³ S'hi documenten diferents tipus de càncer, sobretot leucèmia i limfoma, però també hi ha casos d'esclerosi múltiple, neuritis múltiple, esclerosi lateral amiotròfica (ELA) i infertilitat.⁷⁴

Segons el professor emèrit de salut ambiental i epidemiòleg de la Universitat de Boston Richard Clapp, autor d'un estudi sobre l'índex de càncer i la mortalitat entre el personal d'IBM entre 1969 i 2001 als EUA, els patrons d'excés de mortalitat per leucèmia i limfoma no hodgkinià que actualment hi ha a Corea del Sud són similars als de la seva recerca.⁷⁵

SHARPS considera que, en realitat, el nombre de víctimes de malalties professionals que han treballat a les fàbriques de Samsung és més elevat: moltes persones no acaben de saber mai per què van emmalaltir o no volen arriscar-se a tenir un conflicte amb aquesta empresa.⁷⁶

La seguretat a les plantes de Samsung, qüestionada

El 2010, la Universitat Nacional de Seül va fer un estudi epidemiològic per a l'Agència de Salut i Seguretat Laboral de Corea en sis plantes de semiconductors que pertanyien a tres empreses diferents.⁷⁷ Les parts de l'informe sobre Samsung es van filtrar a les organitzacions de la societat civil de Corea del Sud,⁷⁸ que van publicar un resum de les conclusions:⁷⁹

- Es va detectar benzè cancerigen en tots els centres de treball
- Samsung no va ser capaç d'identificar fins a 99 productes químics emprats en una de les fàbriques, la qual cosa demostra "manca de control dels productes químics per part de l'empresa".
- "Casos d'exposició a productes químics altament tòxics".

El 2011, un informe encarregat a la consultora Environ Global per Samsung afirmava que "l'actual règim de monitoratge de la higiene industrial de Samsung està avaluant amb precisió el potencial d'exposició dels centres de treball".⁸⁰ L'informe extreia la conclusió que "no es pot establir cap relació entre l'entorn laboral de la línia de producció de semiconductors i l'aparició de càncers d'origen professional".⁸¹ Segons Samsung, l'empresa no utilitza benzè per fabricar semiconductors. Posteriorment, va encarregar a un laboratori certificat internacionalment que tornés a analitzar la mostra, amb el resultat que no contenia cap rastre de benzè.⁸²

Càncer i avortaments involuntaris després de treballar 15 anys en la indústria dels semiconductors

Miyeon Kim, 35 anys, Corea del Sud⁸³

"He treballat en la indústria dels semiconductors durant 15 anys i dos mesos: vaig treballar a Samsung, concretament, en l'última etapa del procés productiu, la prova d'avaluació dels productes. Quan encara hi treballava, vaig començar a tenir mal de cap i dolors menstruals, i tenia problemes per quedar-me embarassada. Al final ho vaig aconseguir, però com que em van detectar un tumor vaig haver de passar pel quiròfan per avortar.

Després de la malaltia i l'avortament, l'empresa només em va concedir cinc dies de baixa, de manera que vaig haver de plegar. Al cap de nou dies d'haver renunciat a la feina, em vaig assabentar que tenia un altre tumor maligne i em vaig haver de tornar a sotmetre a un tractament per curar el càncer. Ara estic en fase d'observació. El febrer de 2014 em van dir que podia tornar a provar de quedar-me embarassada, i ja m'estic preparant.

El metge em va dir que la malaltia que vaig contraure mentre treballava a la indústria dels semiconductors podria tenir a veure amb l'entorn laboral, però era reticent a dir que existia una relació directa”.

La lluita de les víctimes perquè es reconeguin les malalties i se les indemnitzin

A Corea del Sud, la indemnització per malaltia o accident laboral correspon al Servei de compensació i benestar dels Treballadors (KWCWS). Aquesta organització mai no ha reconegut que les malalties i morts dels treballadors de les TIC tinguin un origen professional, ja que no s'ha pogut demostrar científicament que hi hagi una relació directa amb l'entorn laboral. Moltes famílies han recorregut sentències al Tribunal Superior de Seül, però, de moment, només una d'aquestes famílies ha aconseguit que es reconegui oficialment que el seu familiar ha mort per culpa d'un càncer d'origen professional.

L'any 2011, un tribunal administratiu de Seül va anul·lar una sentència del KWCWS que negava als familiars de dos treballadors morts una indemnització i el reconeixement com a víctimes de malalties professionals.⁸⁴ Tot i que no s'havia fet cap recerca científica, el tribunal va dictaminar que “es pot afirmar que existeix una relació entre la leucèmia i la vida laboral dels treballadors”.⁸⁵ Arran d'aquest cas, el tribunal va rebutjar sol·licituds semblants que demanaven l'anul·lació de sentències del KWCWS. El setembre de 2014, aquest organisme va acceptar el veredicte del tribunal: era la primera vegada que una persona que treballava en el sector de l'electrònica rebia una indemnització per malaltia professional.⁸⁶

La primera acció de Samsung per tractar les qüestions de salut laboral

Al maig de 2014, Samsung va emetre un comunicat en què demanava disculpes a les víctimes i les famílies “del que se sospita que són accidents de treball” i va prometre que les indemnitzaria.⁸⁷ Samsung també es va comprometre a deixar d'interferir en els casos de les víctimes que havien denunciat l'empresa al departament de benestar laboral. SHARPS va valorar positivament la declaració, però va assenyalar que no arribava a reconèixer que hi hagués una relació directa entre les condicions als centres de treball i les malalties professionals.⁸⁸

Segons Samsung, des del 2011 un nombre indeterminat d'extreballadors i extreballadores del sector dels semiconductors que tenen malalties vinculades al càncer han rebut ajuda d'un programa de suport a la salut finançat per l'empresa.⁸⁹

Les principals marques d'electrònica de Corea del Sud

El grup empresarial Samsung és la propietària de la marca d'electrònica més important de Corea del Sud, Samsung Electronics. Un altre grup empresarial, LG, posseeix la segona marca del país, LG Electronics.

Samsung

- El grup empresarial Samsung es compon de 78 empreses que es dediquen a l'electrònica, la construcció naval, les grans infraestructures i les assegurances de vida, entre altres activitats.
- Les empreses productores d'electrònica del grup representen aproximadament el 40% del valor global de la marca.⁹⁰
- Disposa d'una plantilla de 270.000 persones a Corea del Sud.⁹¹
- Gairebé el 24% del PIB nacional prové dels ingressos del grup Samsung.⁹²
- Beneficis globals: 20.300 milions d'euros (2012).⁹³
- Primer fabricant mundial de semiconductors, telèfons mòbils i televisors.⁹⁴

LG

- És la quarta empresa més gran de Corea del Sud.⁹⁵
- Posseeix 26 filials a Corea del Sud, cinc de les quals són productores de l'electrònica.⁹⁶
- Té una plantilla de 131.400 persones a Corea del Sud.⁹⁷
- 8.311 persones (el 23% de la plantilla de LG a Corea del Sud) estan afiliades a un sindicat.⁹⁸
- Beneficis globals: 293.900.000 d'euros (2012).
- Ha augmentat la seva participació en la indústria dels semiconductors.⁹⁹

5. Sindicats i llibertat de sindicació en la indústria electrònica mundial

La llibertat de sindicació i el dret de negociació col·lectiva permeten fomentar i desenvolupar condicions laborals justes i que les empreses i les persones treballadores col·laborin per arribar a acords satisfactoris i útils. Per tant, es considera que són els drets laborals més importants.¹⁰⁰ No obstant això, en general, l'índex d'afiliació de la indústria electrònica mundial és molt baix i la resistència dels empresaris a la sindicació està molt arrelada.¹⁰¹ S'han donat diversos casos de persones que han provat d'organitzar-se, però que després han acabat perdent la feina i han passat a formar part d'una llista negra, o que se'ls ha comunicat que no s'afiliïn ni participin en cap mena d'activitat sindical.¹⁰² Segons SOMO, una ONG amb una experiència contrastada sobre els drets laborals, és habitual que es negui al personal de la indústria electrònica mundial el dret d'associar-se lliurement i de negociació col·lectiva. En general, no se'ls permet escollir representants, dialogar amb la direcció i –encara menys–, negociar-hi. Sense aquests drets, és gairebé impossible que el personal pugui millorar les seves condicions.¹⁰³

A escala mundial, es calcula que només unes quantes plantes subcontractades per Foxconn toleren que el personal tingui representació sindical.¹⁰⁴ A la dècada de 1990, el sector de l'electrònica va experimentar un gran desenvolupament, però els sindicats no van ser capaços d'organitzar els centenars de milers de noves persones treballadores. Això explica que, actualment, no estiguin en condicions de consolidar-se organitzativament.¹⁰⁵

Què és la llibertat sindical?

La llibertat sindical és el principi fonamental de l'OIT. Reconeix el dret dels treballadors, treballadores i ocupadors a crear lliurement organitzacions pròpies per defensar els seus interessos i afiliar-s'hi, sense interferències per part d'altres organitzacions o de l'Estat. Aquest dret ha de ser garantit per l'Estat, sense discriminació per cap motiu: professió, sexe, aspecte físic, raça, religió, nacionalitat i opinió política.¹⁰⁶

Què és la negociació col·lectiva?

La negociació col·lectiva és un procés voluntari mitjançant el qual l'ocupador (o les seves organitzacions) i els sindicats (o els representants dels treballadors i treballadores) discuteixen i negocien les relacions i condicions que regeixen al lloc de treball, incloent-hi la retribució i altres aspectes. Aquest procés de negociació té l'objectiu d'arribar a acords satisfactoris per a les dues parts.¹⁰⁷

Obstacles a la sindicació en la indústria electrònica mundial

Segons l'OIT, les dones, les persones migrants i, en general, el personal autòcton que sol treballar a les zones franques d'exportació –que és on es concentra gran part de la producció d'electrònica– s'enfronta a reptes molt importants vinculats a la llibertat de sindicació i negociació col·lectiva.^{108 109}

És fàcil que els col·lectius de migrants i el personal autòcton tinguin por d'afiliar-se a un sindicat i desconeixin els seus drets. Tradicionalment, han estat els homes els qui s'han encarregat de produir els aparells electrònics. Per tant, fer que les dones s'organitzin planteja moltes dificultats als sindicats del metall, ja que estan acostumats a atendre les demandes del personal masculí.¹¹⁰

La precarització –ús de contractes temporals i d'agències de contractació– és una altra dificultat que ha de superar el personal del sector per poder exercir els seus drets.¹¹¹ La indústria electrònica és una de les que més mà d'obra precària utilitza.¹¹² El personal eventual no té cap garantia de mantenir el lloc de treball durant gaire temps, mentre que el que ha estat contractat mitjançant una agència manté una relació laboral indirecta amb l'empresa. Per tant, sovint aquest col·lectiu té por de quedar-se sense feina o que no li renovin el contracte. Segons els sindicats, les empreses fomenten aquestes condicions de precarietat precisament per evitar que els treballadors s'organitzin.¹¹³ D'altra banda, és habitual que les persones que s'afilien obertament a un sindicat o participen de les seves activitats siguin discriminades, acomiadades, intimidades o bé represaliades.¹¹⁴

El paper de l'administració

Un altre factor que limita la llibertat de sindicació és que en alguns països nous productors d'electrònica, com el Vietnam i l'Índia, no es compleixen les lleis laborals, ja sigui per manca de recursos o perquè l'administració creu que un entorn sense sindicats li permetrà atraure més inversió estrangera.¹¹⁵ Sovint, els estats tenen la visió que protegir els drets sindicals és un fre per al creixement econòmic i un perjudici per als seus interessos. Per tant, és fàcil que acabin prioritant l'entrada directa de capital estranger per sobre dels drets de la ciutadania.¹¹⁶

Segons l'OIT, totes les persones treballadores i l'empresariat tenen el dret de formar les seves organitzacions, sense excepcions.¹¹⁷ La llibertat de sindicació i negociació col·lectiva són dos dels drets fonamentals més reconeguts internacionalment, i s'esmenten en la Constitució de l'OIT i la Declaració de Filadèlfia.¹¹⁸ La llibertat de reunió està reconeguda en la Declaració Universal dels Drets Humans.¹¹⁹

El conveni 87 de l'OIT sobre la llibertat sindical i la protecció del dret de sindicació i el conveni 98, relatiu al dret de sindicació i negociació col·lectiva, són fonamentals per garantir la llibertat d'associació. Aquests dos convenis tenen baixos índexs de ratificació si els comparem amb la resta de convenis fonamentals de l'OIT. Fins i tot, encara que un Estat no els hagi ratificat, com a membre de l'OIT està obligat a fer-los complir, ja que són una norma de la Constitució de l'OIT de caràcter vinculant.¹²⁰ La taula següent mostra que molts dels països capdavanters en producció d'electrònica encara han de ratificar aquests dos convenis fonamentals:

Ratificació dels convenis 87 i 98 per part dels principals països productors d'electrònica

	Ratificació del conveni 98: Dret de sindicació i negociació col·lectiva	Ratificació del conveni 87: Llibertat sindical i protecció del dret de sindicació	Membre de l'OIT
Vietnam	—	—	+
Xina	—	—	+
Indonèsia	+ (1957)	+ (1998)	+
Índia	—	—	+
Corea del Sud	—	—	+
Malàisia	+ (1961)	—	+
Filipines	+ (1953)	+ (1953)	+
Tailàndia	—	—	+
EUA	—	—	+
Singapur	+ (1965)	—	+

Font: OIT. La ratificació dels convenis 87 i 98 per part dels principals països productors d'electrònica.¹²¹

El paper de les empreses

Les grans marques i les empreses subcontractades tenen la responsabilitat de garantir que tot el personal pugui exercir el dret de sindicació i negociació col·lectiva, incloent-hi el que treballa a filials i proveïdors externs. Les multinacionals també són responsables de garantir el compliment, com a mínim, de les normes bàsiques laborals i ambientals en la cadena de subministrament, tal com recull el Pacte Mundial de l'ONU, d'àmbit inter-

nacional.¹²² Això inclou respectar la llibertat de sindicació i negociació col·lectiva,¹²³ drets que moltes vegades les multinacionals no reconeixen. Hi ha moltes maneres de vulnerar aquests drets, com per exemple discriminar el personal i fomentar l'ús de mà d'obra precària.¹²⁴

Vulneracions més habituals de la llibertat de sindicació en la indústria electrònica mundial:¹²⁵

- Sindicats ficticis: com que els sindicats tolerats estan formats per membres escollits per la mateixa empresa, fan molt poc per defensar les persones treballadores. En cas que únicament es permeti la presència d'un sindicat a cada centre de treball, l'empresa s'encarrega d'organitzar-ne un abans que ho pugui fer el personal.
- Zones franques: els estats on hi ha zones franques solen impedir que s'hi formin sindicats amb l'objectiu d'atraure més inversió estrangera.
- Accessibilitat: l'empresa pot provar d'impedir que els sindicats es comuniquin amb la plantilla, i a l'inrevés.
- Interferir en l'activitat sindical: l'empresa intenta influir sobre les activitats sindicals per perjudicar els interessos de les persones afiliades.
- Repressió: els delegats sindicals poden ser objecte de discriminació i intimidació i, fins i tot, agredits o assassinats.
- No reconeixement: l'empresa es nega a reconèixer els sindicats i a negociar-hi.
- Denegació d'informació: l'empresa pot ocultar informació rellevant als representants sindicals amb l'objectiu de dificultar processos de negociació.
- Amenaces: amenaçar una persona amb l'acomiadament o el trasllat per debilitar la seva capacitat de negociació.

5a. La fabricació de productes electrònics a Corea del Sud: una indústria sense sindicats

Corea del Sud és un exemple interessant per il·lustrar les dificultats que la indústria electrònica posa a la sindicació. Tot i que la indústria electrònica coreana té una tradició de gairebé tolerància zero amb les activitats sindicals,¹²⁶ es tracta d'un país que, en general, ofereix un entorn més favorable a la sindicació si la comparem amb altres països asiàtics. A diferència de la Xina, Corea del Sud permet l'existència de diversos sindicats independents.¹²⁷ No obstant això, encara té un marge de millora pel que fa a la concessió de drets laborals bàsics a la ciutadania: encara ha de ratificar el conveni 87 de l'OIT sobre llibertat sindical i protecció del dret de sindicació i el 98, sobre el dret de sindicació i negociació col·lectiva.¹²⁸ Tant els sindicats estrangers com els del país asseguren que la legislació laboral no protegeix prou els drets fonamentals del treball reconeguts internacionalment, i demanen que l'Estat ratifiqui les convencions relatives al dret de sindicació i treball forçós.¹²⁹ A més, el dret de vaga és limitat.¹³⁰

L'índex de sindicació de la indústria electrònica sud-coreana, sota mínims

A Corea del Sud, el 90% de les empreses d'electrònica són petites i mitjanes, la majoria de les quals treballen de proveïdores per a Samsung o LG.¹³¹ LG té un sindicat independent (LG Electronics Union) afiliat a la Federació de Sindicats de Corea, una de les dues federacions sindicals nacionals.

L'any 2011, el 3,5% del personal de la indústria electrònica de Corea del Sud estava representat per un sindicat. El 2% corresponia al sindicat independent d'LG,¹³² mentre que menys de l'1% de la mà d'obra de la divisió electrònica de Samsung estava afiliada a alguna organització sindical.¹³³

Segons els sindicats i les organitzacions no governamentals, Samsung practica una activa política antisindical al llarg de la cadena de subministrament,¹³⁴ tot i que assegura que s'esforça per crear unes condicions de treball "que facin que el personal no necessiti un sindicat".¹³⁵ El posicionament sobre sindicació de Samsung, que és el fabricant de productes electrònics més gran del país i l'empresa que genera més ocupació, explica, en gran part, el baixíssim índex d'afiliació sindical del sector de l'electrònica a Corea del Sud. Aquesta política té conseqüències per a la sindicació de les fàbriques de Samsung i els proveïdors.¹³⁶ La manca de capacitat organitzativa repercuteix negativament sobre el personal de la cadena de subministrament de Samsung, que representa el 70% de la indústria electrònica del país.¹³⁷ Les persones que treballen al sector estan pressionades econòmicament, en situació de vulnerabilitat i sotmeses a un control estricte.¹³⁸ El personal que treballa en aquestes empreses subcontractades cobra menys de la meitat de mitjana mensual que el contractat directament per Samsung.¹³⁹

L'afiliació sindical en el sector de l'electrònica a Corea del Sud¹⁴⁰

- Persones que treballen en la indústria electrònica: 430.000
- Persones afiliades a un sindicat: 15.000
- Índex d'afiliació sindical: 3,5%
- Persones que treballen per a proveïdors de Samsung Electronics i que formen part d'un sindicat: 300
- Personal de LG afiliat a algun sindicat: 8.311¹⁴¹

La política antisindical de Samsung

Les entrevistes fetes al personal actual i antic de Samsung que estava intentant muntar sindicats revelen que l'empresa disposa d'un sistema per controlar l'activitat quotidiana a l'interior de les fàbriques, amb una atenció especial als intents d'organització.¹⁴² Sindicalistes, persones treballadores i l'ONG de Hong Kong Asian Monitor Resource Centre (AMRC) asseguren que Samsung ha utilitzat diverses tàctiques per evitar la creació de sindicats, com ara trasllats de personal a altres fàbriques, acomiadaments, escoltes telefòniques i amenaces a treballadors, treballadores i familiars.¹⁴³

Crear un sindicat a Samsung: una missió gairebé impossible

Sang Su Kim (55 anys) treballa en una planta de Samsung Electronics a Corea del Sud¹⁴⁴

“Treballo en unitats de producció d’electrònica de Samsung des de 1987 i he provat d’organitzar-me sindicalment unes quantes vegades. L’últim intent va ser en el període 2011-2013. Samsung practica una política antisindical, amb un departament específic pensat per evitar que el personal de l’empresa formi sindicats. Primer recopilen informació sobre aquest tipus de moviments i després actuen perquè les reunions no s’acabin fent.

Quan l’empresa s’assabenta que vols muntar un sindicat, el primer que sol passar és que un company et ve a dir que has d’anar a parlar amb l’encarregat. Després, intervé el departament de Recursos Humans, que t’ofereix un ascens o un trasllat a un lloc de treball menys dur per tal de dissuadir-te. Vaig rebutjar aquestes propostes per dignitat.

És un tipus d’assetjament. En cas que no abandonis la idea d’organitzar-te, et convoquen a un seguit de reunions amb diversos responsables de la direcció de la fàbrica. Em deien constantment que no parlés amb ningú fora de la feina, una situació que es va allargar durant gairebé un any.

Quan vam aconseguir fixar un dia per a l’assemblea, l’empresa va parlar amb el personal implicat per dir-li que no hi assistís, o bé feia que gent de la direcció t’esperés a la porta de casa; llavors començaven a parlar amb tu perquè no arribessis a temps a la reunió o, fins i tot, et barraven el pas físicament. Una persona pagada per l’empresa s’encarregava de controlar-me contínuament.

El dia que volíem inaugurar el sindicat oficialment un company de feina m’estava esperant a la porta de casa perquè no pogués sortir. Em va retenir mitja hora. Al final, no ens vam poder reunir i el sindicat no es va crear”.¹⁴⁵

La plantilla de Samsung està ben pagada en comparació amb altres fabricants d’electrònica de Corea del Sud. Segons l’organització asiàtica de drets laborals AMRC, la política antisindical de Samsung afavoreix el personal contractat directament per l’empresa en detriment del que treballa en fàbriques subcontractades. Samsung retribueix relativament bé els seus empleats i empleades, però, al mateix temps, aplica mesures antisindicals en els nivells inferiors de la cadena de subministrament per evitar augmentar els sous de les persones que hi treballen.¹⁴⁶ A banda de Samsung i LG, la resta del sector de la indústria de l’electrònica de Corea del Sud està format per petites i mitjanes empreses, les quals gairebé totes treballen per als dos gegants en règim de subcontractació. Si això ho comparem amb la indústria de l’automoció, per exemple, que té una actitud més positiva cap als sindicats i, per tant, un índex d’afiliació més elevat, queda clar quina és la conseqüència de la política antisindical: una reducció

dràstica dels salaris en el primer i segon nivell de la cadena de subcontractació.¹⁴⁷ A Samsung, la manca de sindicats està directament vinculada a la inseguretat laboral: segons el Ministeri de Treball, més de 8.000 persones –el 12% de la plantilla de Samsung Electronics – van ser subcontractades mitjançant agències de treball, una pràctica que és il·legal a Corea del Sud.¹⁴⁸ L'ús d'aquestes agències és una forma de mantenir el personal amb contractes temporals tot i que, a la pràctica, és fix. Això permet que l'empresa augmenti la flexibilitat laboral i disminueixi la seva responsabilitat en detriment dels drets i l'estabilitat laboral del personal.

Algunes sentències ja han establert la il·legalitat d'aquesta pràctica. No obstant això, Samsung afirma que l'ús que fa de la contractació indirecta compleix la legislació en matèria laboral.¹⁴⁹

Manual de gestió de personal¹⁵⁰

DanWatch va aconseguir una còpia d'un manual de gestió de personal amb data de 2012. Un treballador va assegurar que se l'havia trobat en una fàbrica de Samsung.

El manual proposa mesures per contrarestar les iniciatives sindicals i “gestionar el personal conflictiu”.

S'hi descriuen accions per “promoure el debilitament i la dissolució del moviment sindical des del començament” mitjançant “l'estratègia i la tàctica de reacció sindical”.

També parla de “contenir” i “contrarestar” activament els intents de formar sindicats, afirma que la creació d'aquestes organitzacions és un problema i que el personal que en vol formar part és problemàtic. El manual proposa estratègies concretes per evitar la sindicació i explica com seleccionar personal i formar-lo perquè lluiti contra la creació de sindicats. Aquestes persones s'han d'encarregar de fer seguiments, denunciar la presència de sindicats i arrencar cartells o fulls informatius.

Altres estratègies proposades:

- “Aturar l'avanç/promoció del personal conflictiu, i reduir-ne el nombre”.
- “Elaborar perfils i recopilar informació sobre el personal conflictiu més important”.
- “Valorar negativament el nivell de productivitat del personal conflictiu”.
- “Reubicació” del “personal conflictiu”.
- “L'ús de la promoció del personal conflictiu perquè es converteixi en aliat de l'empresa”.

El manual esmenta Samsung i cadascuna de les branques productives pel seu nom i conté informació detallada sobre els intents de sindicació a les seves empreses. Samsung, que nega ser l'autora del manual, afirma que va denunciar el cas i que les autoritats l'estan investigant.¹⁵¹

El primer sindicat autèntic a Samsung: un bri d'esperança?

Recentment, i després de molts intents fallits de muntar sindicats independents, el personal de Samsung ha aconseguit un avenç significatiu. Una de les dificultats més importants que plantejava l'anterior legislació laboral de Corea del Sud era que només autoritzava un sindicat a cada centre de treball. El 2011, però, es va aprovar una nova llei que permetia l'existència de més d'una organització sindical alhora.¹⁵² Això va permetre que nasqués el primer sindicat independent a Samsung, concretament, al parc temàtic Everland.¹⁵³ El 2013, aquest sindicat es va afiliar a la Unió de Treballadors del Metall de Corea, que té una legitimitat important com a membre de la Federació de Sindicats de Corea.¹⁵⁴

Més tard, al 2014, a l'empresa Samsung SDI es va crear el primer sindicat independent de la branca electrònica del grup empresarial. En aquests moments, només té 12 afiliades entre les més de 127.000 persones que componen la plantilla de Samsung Electronics, una dada que il·lustra el modest progrés que s'ha fet.¹⁵⁵

6. Els sistemes per garantir que els proveïdors respecten les condicions laborals són insuficients

L'economia i la indústria global són grans camps mancats de regulació, on no existeix un marc supranacional capaç de garantir una producció socialment responsable. Els estats són els principals responsables de protegir els drets de la ciutadania, la qual cosa significa que el personal gaudeix de molt poca protecció tant en països autoritaris –com per exemple la Xina– com en països on no es compleixen les lleis laborals en àmbits com la salut i la seguretat ocupacional i el dret de sindicació. Les multinacionals i les grans marques d'electrònica es basen en l'autoregulació voluntària, de manera que els correspon assegurar-se que els seus proveïdors –sovint integrats en llargues i complexes cadenes de valor– estan a l'alçada de les normes que elles mateixes han establert. Això ha incentivat el naixement d'un mercat d'auditoria social externa: en un context en què la responsabilitat social empresarial (RSE) té un caràcter voluntari, hi ha un auge d'aquestes empreses privades d'auditoria, les quals ofereixen serveis i sistemes per certificar el compliment dels criteris en la cadena de valor.¹⁵⁶ No obstant això, hi ha veus crítiques que argumenten que les empreses d'auditoria no garanteixen la rendició de comptes, la independència, la transparència i pràctiques creïbles, amb la qual cosa, a la pràctica, tenen una capacitat molt limitada per canviar les condicions laborals.¹⁵⁷

Ràpides i poc fiables

Actualment, les empreses d'auditoria social que existeixen s'enfronten als mateixos reptes que les multinacionals de l'electrònica. Les consultores també formen part de llargues i complexes cadenes de valor, en què és fàcil que la rendició de comptes i la responsabilitat es vagi perdent pel camí. Les grans auditories també tendeixen a subcontractar altres

empreses perquè s'encarreguin d'inspeccionar les fàbriques, un fet que, segons sindicats i organitzacions socials, encara dificulta més la transparència i la rendició de comptes.¹⁵⁸ Aquestes empreses subcontractades tenen molta competència entre elles i estan molt pressionades per enviar les conclusions com abans millor, per això solen fer inspeccions ràpides i superficials.¹⁵⁹

Un dels punts més conflictius dels procediments de les empreses d'auditoria és que les inspeccions s'anuncien prèviament. D'aquesta manera, la direcció de la fàbrica té la possibilitat de preparar-les, una pràctica que, de fet, és molt habitual. La direcció instrueix el personal i habilita les instal·lacions per generar una bona impressió durant aquestes inspeccions planificades. Algunes organitzacions socials i periodistes han informat de casos en què la direcció falsifica nòmines i altres documents, indica al personal què ha de dir i amaga personal menor d'edat o eventual.¹⁶⁰ Fins i tot, a la Xina s'han denunciat alguns casos de suborn als inspectors.¹⁶¹

A més, hi ha informes que denuncien l'existència de "fàbriques de mostra" i d'empreses subcontractades "a l'ombra". Segons la Campanya Roba Neta, a alguns compradors i auditors de la indústria de la confecció els han fet visitar fàbriques fictícies quan, en realitat, la producció s'externalitza a altres plantes amb pitjors condicions laborals.¹⁶² Tot i que les auditories de vegades inclouen entrevistes amb el personal, és difícil que siguin rellevants: acostumen a ser ràpides i superficials, i amb persones seleccionades prèviament per l'empresa. D'altra banda, l'entorn en el qual es desenvolupen les auditories rarament afavoreix que l'equip auditor es guanyi la confiança del personal i li expliqui els problemes que té en uns quants minuts.

L'equip auditor no sol demanar informació a les organitzacions locals ni a les iniciatives que representen les persones treballadores.¹⁶³

Manca de transparència

Les empreses privades d'auditoria no tenen l'obligació de revelar les conclusions a la ciutadania i a l'Estat, fins i tot en cas que siguin alarmants. Per tant, és difícil avaluar què s'acaba fent quan es detecten problemes greus. D'altra banda, és impossible que altres entitats, com per exemple organitzacions socials, puguin calcular quin és l'impacte real dels programes d'auditoria social.¹⁶⁴ Per tant, es fa difícil saber quina influència positiva han tingut aquestes auditories, tot i que fa dècades que es porten a terme.¹⁶⁵

Conflicte d'interessos

Els membres de les organitzacions socials critiquen que les grans firmes d'auditoria social no són independents i que tenen un conflicte d'interessos inherent, ja que depenen econòmicament de les empreses a les quals estan auditant i, generalment, parteixen d'un context favorable a la cultura corporativa.¹⁶⁶ Moltes de les principals auditories es presenten com a projectes en què, a banda d'empreses, també hi participen altres grups d'interès –organitzacions socials i sindicats–, però, en realitat, la representació de les persones treballadores acostuma a ser molt baixa.¹⁶⁷

Els sindicats locals afirmen que hi ha hagut casos d'empreses d'auditoria social que han col·laborat amb l'empresariat per lluitar contra la sindicació o bé han evitat esmentar drets laborals, com per exemple la llibertat sindical, en els materials formatius.¹⁶⁸

Alguns crítics sostenen que, fins i tot en el cas que el procés d'audició s'hagi efectuat satisfactòriament i sense manipulacions, hi continua havent algunes qüestions laborals bàsiques que no pot millorar –nivells salarials, discriminació, hores treballades, dret de sindicació i llibertat sindical–, simplement perquè el disseny d'aquestes auditories no és adequat.¹⁶⁹

Les auditories de FLA als proveïdors xinesos d'Apple, qüestionades

Després dels casos de suïcidi i de l'atenció mediàtica generada per les condicions laborals dels proveïdors d'Apple a la Xina, el 2012 l'empresa va decidir encarregar a la Fair Labour Association (FLA) que audités les fàbriques.¹⁷⁰ Es tracta d'una iniciativa multilateral que efectua auditories basades en el codi de conducta de la FLA.¹⁷¹ Si bé les auditories d'aquesta entitat són més transparents que les que fa Apple, també van rebre crítiques per part de sindicats i organitzacions socials: el motiu és que no servien per fer complir les promeses d'Apple de canviar les condicions dels proveïdors, uns canvis qualificats de "dubtosos" i pràcticament inexistents.¹⁷² Les crítiques es van basar en els informes dels mitjans de comunicació i les entitats socials, que havien documentat la precarietat a les fàbriques de Foxconn abans i després de les inspeccions.¹⁷³ Organitzacions socials i sindicats van afirmar que les iniciatives formades per diferents grups d'interès, com ara la FLA, en el millor dels casos poden fer el paper d'estructures de transició fins que el personal pugui exigir realment els seus drets i reformes estructurals.¹⁷⁴

7. Compra de material electrònic no ètic a Europa: és possible que la pràctica compleixi el que estableix la normativa?

El consum de TIC a escala mundial és extraordinari: utilitzem i renovem ordinadors i sistemes de comunicació a un ritme trepidant. Els analistes preveuen que, el 2014, es produiran 278 milions de noves unitats d'ordinadors personals per al consum públic i privat.¹⁷⁵ Tan sols a Europa occidental, el 2013 hi havia 49,8 milions d'unitats noves d'ordinadors personals.¹⁷⁶

Europa intenta augmentar la contractació sostenible

La majoria dels estats europeus reconeixen que la contractació pública té un impacte significatiu i, per tant, disposen de polítiques de compra verda i socialment sostenible. L'objectiu d'aquestes mesures és garantir que el diner dels contribuents s'inverteixi en activitats que no perjudiquin el medi ambient ni vulnerin els drets laborals a la cadena de subministrament global.¹⁷⁷

Segons la Comissió Europea, "la compra pública és una part fonamental de l'estratègia Europa 2020 per generar un creixement intel·ligent, sostenible i integrador".¹⁷⁸

Tant els estats europeus com la Comissió Europea són realment ambiciosos pel que fa a la compra sostenible: el 2008, aquest organisme va establir que els estats membres havien d'assolir l'objectiu del 50% de compra pública verda l'any 2010.¹⁷⁹ La majoria de països han aprovat plans d'acció nacionals per aplicar polítiques de compra verda,¹⁸⁰ i consideren que els productes electrònics tenen un caràcter prioritari en els departaments de contractació pública ecològica i innovadora.¹⁸¹

La contractació pública té un potencial cada cop més important per impulsar millores de les condicions socials i ambientals. Sempre s'ha considerat que l'impacte ambiental i l'estalvi energètic són dos elements clau i, actualment, encara centren l'atenció de les activitats de compra sostenible. Tanmateix, hi ha una tendència creixent d'incorporar criteris socials en les polítiques de compra sostenible. La compra pública socialment responsable (CPSR) cada vegada és més important per al sector públic europeu.¹⁸² es preocupa per l'impacte social que té la producció i com influeix, per exemple, sobre les condicions laborals. La majoria dels estats europeus s'han implicat d'alguna manera en la CPSR.¹⁸³

Es pot aconseguir una petjada socialment sostenible en TIC?

Tot i que els estats europeus s'han fixat objectius i polítiques realment enfocades a l'adquisició de productes electrònics socialment sostenibles, l'estructura d'aquest sector industrial els limita.

Arran de la dura competència per abaixar preus,¹⁸⁴ la indústria electrònica està plena de casos de vulneracions dels drets laborals, tal com s'explica en els capítols 4 i 5. Les auditories, els estudis acadèmics i les organitzacions socials revelen que les vulneracions dels drets laborals no es produeixen en una única empresa, sinó que són un fenomen que caracteritza el sector com a conjunt. Això es deu al fet que les cadenes de valor de les marques d'electrònica solen estar enllaçades, i que totes les marques formen part d'un mercat extremadament competitiu amb altes exigències en flexibilitat de la producció i preus. Malgrat que les marques d'electrònica també disposen de polítiques de producció socialment responsable, gran part dels estudis internacionals demostren que, a efectes pràctics, durant el procés de fabricació no es respecten les normes.¹⁸⁵

Tal com mostra el capítol 6, les mesures que les marques del sector han adoptat per garantir el compliment de les condicions laborals a les fàbriques i proveïdors subcontractats són insuficients.

Hi ha molts compradors públics que són conscients que les declaracions de conformitat efectuades per les empreses d'electrònica i els sistemes per acreditar el compliment de les normes no són fiables, mentre que experts en contractació han expressat que cal millorar els processos de monitoratge.¹⁸⁶

No hi ha cap marca que pugui reivindicar que promou unes condicions laborals socialment sostenibles al llarg de tota la cadena de valor, per la qual cosa els compradors públics tenen molt poques garanties d'estar adquirint aparells electrònics que respectin els criteris de responsabilitat social.

Això planteja un repte molt important a les entitats que es volen assegurar que les seves accions tenen impactes sostenibles sense posar en perill la seva bona reputació.

El potencial de la compra pública per canviar la indústria

Actualment, els compradors públics tenen dificultats per controlar de manera efectiva que es compleixen les normes. La despesa pública, però, té un enorme poder adquisitiu en comparació amb altres grups de consumidors. Això atorga als compradors públics un paper molt important per promoure canvis estructurals en la indústria electrònica.

La contractació pública europea representa un gran volum de despesa pública anual, amb un import de 94.000 milions d'euros en TIC el 2007.¹⁸⁷ Els compradors públics europeus tenen un enorme poder adquisitiu, per això tenen més possibilitats de pressionar els proveïdors perquè compleixin les normes. El motiu és que aquestes empreses no es voldran arriscar a perdre compradors importants que repercuteixin sobre els seus beneficis.

“Creiem que la compra pot ser molt útil per impulsar canvis socials. Volem obtenir el màxim valor del diner que inverteixen els nostres socis, no només en TIC, sinó en tota la resta de productes i serveis. Som conscients del poder que tenim i sabem com utilitzar-lo per provocar impactes positius. Però això també vol dir que el podem fer servir per promoure els valors que compartim amb els nostres socis”

*Consorti de compres de les universitats de Londres,
sobre el potencial que té per promoure canvis¹⁸⁸*

El poder de compra d'una entitat depèn de la seva dimensió, per això els organismes públics poden augmentar la influència si s'ajunten. D'aquesta manera, l'administració pot treure el màxim partit del poder de compra i tenir capacitat real de provocar canvis estructurals en el sector. Això es fonamenta en un estudi sobre l'ús estratègic de la contractació pública a Europa, que demostra que les marques són conscients de la importància dels clients del sector públic. L'estudi també afirma que aquest potencial no s'està aprofitant prou.¹⁸⁹

El gran poder de compra que ostenten els compradors públics els converteix en un conjunt d'entitats molt influents, amb la capacitat contribuir de manera significativa a fomentar la producció i el consum sostenible.¹⁹⁰ Per tant, la seva posició els permet influir en el mercat pel que fa a tendències de producció i consum, tot afavorint productes innovadors i respectuosos amb els criteris socials i ambientals.¹⁹¹

Si aquestes entitats decideixen incorporar progressivament els aspectes socials i ambientals a l'hora de fer les adquisicions, la producció i el consum d'aquest tipus creixerà.¹⁹² Amb el temps, això pot afavorir la innovació i la sostenibilitat del mercat.¹⁹³

Segons l'empresa d'informàtica HP, un dels sectors que més està contribuint a millorar la gestió de la cadena de subministrament és el de les institucions, mitjançant la compra pública.¹⁹⁴

8. Electronics Watch: impulsant la compra pública socialment responsable

Actualment, la pobresa i la vulneració dels drets humans són temes que afecten constantment la indústria electrònica, un sector que té reptes molt importants a l'hora de promoure un entorn laboral segur i saludable, així com garantir el dret de sindicació. S'ha demostrat que, de moment, les estratègies aplicades per millorar les condicions de la indústria no funcionen.¹⁹⁵

L'administració pública té un poder de compra enorme i, per tant, el potencial perquè es desenvolupi la producció i el consum sostenible.¹⁹⁶ D'altra banda, com que està gestionant els diners dels contribuents, està obligada a retre comptes a la ciutadania. Amb tot, la responsabilitat de la contractació pública va més enllà del compliment de les normes, ja que també ha de garantir que la despesa s'ajusta a les demandes ètiques que exigeix la societat.¹⁹⁷ De moment, però, no hi ha cap sistema integral i independent per controlar la

indústria electrònica que tingui en compte la participació de les persones treballadores i les organitzacions socials. Electronics Watch és una iniciativa nascuda fa poc que es dedica a fer un seguiment de les condicions d'aquest sector industrial amb l'objectiu d'impulsar la compra pública socialment responsable a Europa. Per tant, és una peça clau per augmentar els vincles de les entitats públiques amb la contractació sostenible.¹⁹⁸

Una organització independent de monitoratge al servei dels compradors públics

Electronics Watch es finança gràcies a les quotes dels socis, els quals adquireixen un compromís amb la compra pública socialment responsable. Molt sovint, les auditories socials presenten elements problemàtics, com per exemple inspeccions programades.¹⁹⁹ D'altra banda, les conclusions són propietat de les empreses, que no tenen cap obligació de resoldre les vulneracions que s'hagin detectat. Electronics Watch evita aquestes contradiccions, ja que treballa per al comprador públic en comptes de fer-ho per a les grans marques. Les entitats públiques afiliades al projecte obtenen informació actualitzada i monitoratge de les condicions de treball dels proveïdors, i sistemes estructurats per poder donar resposta als incompliments que es detectin. Electronics Watch efectua un seguiment de les fàbriques i analitza la millora de les condicions a llarg termini, col·laborant estretament amb les organitzacions socials ubicades als països productors, centrant-se en les fàbriques, departaments i qüestions que requereixen una atenció prioritària. Les organitzacions col·laboradores s'encarreguen de coordinar estudis, fer seguiments, investigar i proposar millores per a les fàbriques que produeixen béns per a les entitats públiques afiliades al projecte. Com que aquestes organitzacions tenen la seu a les zones productores d'electrònica, els compradors públics s'asseguren que obtenen informació contrastada i de primera mà sobre les condicions laborals. En aquest sentit, el model d'Electronics Watch no es basa en efectuar inspeccions presencials de caràcter superficial, a diferència de les auditories socials convencionals.²⁰⁰

Com ajudar les entitats públiques a complir els objectius

Electronics Watch ofereix diversos serveis als compradors públics afiliats, com perfils dels països productors d'electrònica, recerca temàtica, informes de les fàbriques inspeccionades i documents d'investigació. Això permetrà que compradors públics estiguin més ben informats i siguin més eficients a l'hora de complir els seus objectius de responsabilitat social en l'àmbit de la compra de material informàtic. A més, Electronics Watch estarà pendent de les últimes novetats del sector de l'electrònica i la contractació pública –un entorn que evoluciona contínuament– amb recerques sobre les condicions laborals en fàbriques d'arreu del món i els últims avenços en traçabilitat de la cadena de subministrament, a banda d'oferir formació. Els compradors públics afiliats podran consultar tota aquesta informació en una base de dades europea que anirà recopilant informació sobre distribuïdors, marques i centres de producció.²⁰¹ Electronics Watch es basa en el sistema que aplica el Consorci per als Drets dels Treballadors en la indústria tèxtil dels EUA, d'eficàcia contrastada. Aquest mètode aglutina la influència que exerceix el poder de compra de les entitats sòcies del projecte amb l'objectiu de fomentar cadenes de subministrament sostenibles i justes, ja que exigeix als seus proveïdors que respectin els drets laborals reconeguts internacionalment.²⁰²

Electronics Watch: canviar les regles del joc

La percepció de la compra pública com a eina per impulsar el creixement sostenible des d'un punt de vista social i ambiental gràcies a la cooperació està augmentant. A Europa, el sector públic està disposat a incrementar la seva empremta positiva i aprofitar la capacitat

d'influència que té sobre la indústria per millorar les condicions laborals a escala internacional. D'altra banda, té l'obligació ètica de complir les expectatives de la ciutadania: només ha de disposar els mitjans adequats per fer-ho. Electronics Watch aporta la peça que faltava per impulsar les polítiques públiques de contractació socialment responsable. Gràcies al seu enfocament, pot fer canviar les regles del joc de la indústria electrònica. En primer lloc, ajuda els compradors públics a controlar que els proveïdors compleixen les polítiques de compra verda o socialment responsable. Fins ara, les entitats públiques havien de recórrer a les auditories externes encarregades per les grans empreses. En segon lloc, permet que el sector públic s'uneixi i pugui tenir més influència sobre els proveïdors amb l'objectiu de generar coneixements exhaustius i incentivar millores significatives en la cadena de subministrament de les TIC. En cas que les investigacions i els informes efectuats per Electronics Watch indiquin que és necessari introduir canvis en algunes fàbriques, els proveïdors implicats començaran a rebre sol·licituds de manera simultània per part dels socis europeus del projecte. Així, els compradors públics tindran molt més poder per negociar millores que si haguessin utilitzat altres procediments. D'aquesta manera, gràcies a Electronics Watch, les institucions públiques poden influir de manera real i significativa sobre l'activitat de les empreses i, per tant, sobre la vida de les persones treballadores.²⁰³

9. Conclusió

Aquest informe exposa alguns dels reptes crucials que ha de superar la indústria electrònica. Les vulneracions relacionades amb la llibertat de sindicació i el dret a la salut i la seguretat són un mal endèmic del sector i, de fet, formen part d'un problema estructural. Tot i que els exemples presentats corresponen únicament a Corea del Sud i la Xina, s'ha de tenir en compte que totes les marques d'electrònica estan afectades per casos similars.

Algunes etapes del procés de fabricació d'aparells electrònics requereixen l'ús de gran quantitat de productes químics, durant les quals el personal entra en contacte amb tòxics perillosos. A Corea del Sud, s'han donat casos de persones treballadores de la indústria dels semiconductors que han contret malalties com càncer i leucèmia, i que després no han disposat dels mitjans necessaris per demostrar que estiguessin relacionades amb l'entorn laboral. Si a aquestes persones no se'ls reconeix que la seva malaltia té un origen professional, mai no podran ser indemnitzades.

El baix grau d'afiliació sindical de la indústria mundial de l'electrònica provoca que el personal es quedi en situació de vulnerabilitat i en una posició feble per reclamar els seus drets, tal com mostren els casos de Corea del Sud, on les empreses combaten activament la creació de sindicats independents. El marge de millora en l'àmbit dels drets laborals és ampli, ja que tan sols 12 dels 127.000 treballadors i treballadores de la branca electrònica de Samsung estan afiliats a un sindicat no controlat per l'empresa.

Cada cop hi ha més institucions públiques disposades a responsabilitzar-se de les condicions en les quals es fabriquen els productes electrònics i, de fet, algunes ja ho estan fent. Fins ara, l'única opció disponible consistia a refiar-se dels sistemes que apliquen les empreses per garantir el compliment dels criteris socials, que s'ha demostrat que són insuficients. Els estats europeus estan invertint milions d'euros en comprar aparells electrònics sense cap garantia que durant el procés de producció s'hagin respectat normes laborals bàsiques com el dret de sindicació i el dret a un entorn de treball segur. Amb tot, si els compradors públics es decidessin a unir forces i exigir el compliment dels criteris

socials a les marques, podrien liderar la lluita per millorar les condicions laborals en la indústria electrònica.

Electronics Watch ofereix una plataforma a les entitats públiques més compromeses perquè uneixin esforços. Com a enllaç entre els compradors públics i les organitzacions dels països productors d'electrònica, s'encarrega de fer un seguiment efectiu sobre el terreny de les condicions laborals, promovent el respecte dels criteris socials i la introducció de reformes en el sector. L'objectiu és que les entitats públiques aprofitin tot el seu potencial per canviar radicalment les condicions laborals de la indústria electrònica.

10. Resposta de Samsung

Després de conèixer les conclusions de la recerca, el 22 de setembre de 2014 Samsung va enviar un correu electrònic a Danwatch. Alguns fragments rellevants de la resposta de l'empresa es van afegir després a aquest informe. El text següent és un extracte del correu electrònic:

“Som conscients que la salut del personal és un bé molt preuat i digne de ser estudiat partint d'una sòlida base científica. L'Institut d'Investigació sobre la Salut de Samsung, una organització de recerca independent, es va crear per promoure la millora contínua de la salut i la seguretat laboral en la indústria dels semiconductors. Aquest organisme ha participat en 180 projectes de recerca i ha presentat els seus estudis en més de 70 conferències internacionals des que es va posar en marxa el 2010. Samsung dóna suport al personal que es posa malalt mentre treballa a l'empresa, una pràctica que, a banda de ser una mostra de reconeixement, està plenament normalitzada a Corea. Això implica indemnitzacions econòmiques, ajuts per sufragar despeses sanitàries i assegurances mèdiques

Oferim prestacions sanitàries completes, amb subsidis per a despeses sanitàries que inclouen ajuts en cas de malalties greus, revisions mèdiques i diversos tractaments mitjançant els nostres centres de salut, el centre de tractament del sistema musculoesquelètic i els serveis de consulta, a càrrec dels equips mèdics acreditats de l'empresa. L'any 2013, Samsung va destinar un total de 215.000 milions de won (uns 160 milions d'euros) en concepte de suport mèdic al personal. Aquest import no inclou el pagament de diverses quotes d'assegurances mèdiques i les despeses d'explotació dels nostres serveis sanitaris.

Notes

- 1 Últimes dades disponibles de la Unió Europea (2012): Guidelines for Public Procurement of ICT Goods and Services, nota a la p. 4, <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/ssai/docs/study-action23/d4-impact-assessment-prep.pdf>
- 2 <http://electronicswatch.org/>
- 3 Vegeu, per exemple, The Economist: “Congo’s conflict minerals: Clean them up” (19/8/10) <http://www.economist.com/node/16846816>, i BBC: “Foxconn suicides: workers feel quite lonely” (28/5/10) <http://www.bbc.co.uk/news/10182824>
- 4 Students and Scholars Against Corporate Misbehaviour, sacom.hk
- 5 5Samsung, LG, Apple i Foxconn
- 6 Dell (2013): CSR Report, p. 35, <http://i.dell.com/sites/doccontent/corporate/corp-comm/en/Documents/dell-fy13-cr-report.pdf>; The Guardian: “Child labour uncovered in Apple’s supply chain”, consultat el 25/1/13; <http://www.theguardian.com/technology/2013/jan/25/apple-child-labour-supply>, Apple (2014): Progress report, p. 10 i 34, http://images.apple.com/supplier-responsibility/pdf/Apple_SR_2014_Progress_Report.pdf
- 7 DanWatch (2013): IT Workers Still Pay the Price for Cheap Computers, http://www.danwatch.dk/sites/default/files/documents/dw_kina_181013_0_0.pdf
- 8 Ibid.; China Labor Watch (2014): Investigative Report on Quanta Shanghai Manufacturing City, http://www.chinalaborwatch.org/upfile/2014_02_07/20140206QuantaShanghaiManufacturingCity.pdf
- 9 China Labor Watch (2011): Dell, HP, and NEC Supplier Factory Case Study: MSI Computer (Shenzhen) Co., Ltd., p. 6, <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/globaldocs/674>; SACOM i WEED (2008): The Dark Side of Cyberspace, p. 15; SACOM (2010): Workers as Machines: Military Management in Foxconn, p. 9, http://sacom.hk/wp-content/uploads/2010/11/report-on-foxconn-workers-as-machines_sacom.pdf
- 10 SACOM i WEED (2008): The Dark Side of Cyberspace, p. 28
- 11 MVO Platform i GoodElectronics (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 43
- 12 12ACC i SOMO (2012): The Flexsyndrome, p. 59
- 13 L’OIT estipula una màxim de vuit hores diàries de treball, amb una jornada màxima de 48 hores setmanals i 60 hores en circumstàncies excepcionals. Text complet: <http://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/working-time/lang--en/index.htm>, consultat el 4/7/14; ACC i SOMO (2012): The Flexsyndrome; SOMO (2007): Hard (Disk) Labour; SOMO (2009): Computer Connections. Supply chain policies and practices of seven computer companies, p. 3; China Labor Watch (2014): Investigative Report on Quanta Shanghai Manufacturing City, http://www.chinalaborwatch.org/upfile/2014_02_07/20140206QuantaShanghaiManufacturingCity.pdf
- 14 Dell (2013): CSR Report, p. 35, <http://i.dell.com/sites/doccontent/corporate/corp-comm/en/Documents/dell-fy13-cr-report.pdf>; Apple (2014): Progress Report, p. 10, http://images.apple.com/supplier-responsibility/pdf/Apple_SR_2014_Progress_Report.pdf; HP (2013): Living Progress Report, p. 35 i 37, <http://h20195.www2.hp.com/V2/GetPDF.aspx/c04152740.pdf>; Acer (2013): CR Report, p. 51 http://www.acer-group.com/public/Sustainability/pdf/Acer_CR_Report2013_EN.pdf
- 15 UN Comtrade, <http://comtrade.un.org/db/>, consultat el 1/6/2014
- 16 Ibid.
- 17 Lüthje et. al. (2013): From Silicon Valley to Shenzhen. Global Production and Work in the IT Industry, p. 138
- 18 Lüthje et. al. (2013): From Silicon Valley to Shenzhen. Global Production and Work in the IT Industry, p. 139
- 19 <http://www.chinalaborwatch.org/>, <http://www.clb.org.hk/en/>, <http://www.lac.org.hk/en/> i <http://sacom.hk/>.
- 20 DanWatch (2013): IT Workers Still Pay the Price for Cheap Computers, http://www.danwatch.dk/sites/default/files/documents/dw_kina_181013_0_0.pdf; China Labor Watch (2012): Tragedies of Globalization: The Truth Behind Electronics Sweatshops
- 21 SACOM (2010): Workers as Machines: Military Management in Foxconn, p. 12, http://sacom.hk/wp-content/uploads/2010/11/report-on-foxconn-workers-as-machines_sacom.pdf; SACOM (2011): Islave Behind the Iphone: Foxconn Workers in Central China, <http://makeitfair.org/en/the-facts/reports/2011/2011/islave-behind-the-iphone>
- 22 China Labor Watch (2014): Investigative Report on Quanta Shanghai Manufacturing City, http://www.chinalaborwatch.org/pdf/2014.02.06-QuantaShanghai_Manufacturing_City.pdf; SACOM (2010): Workers as Machines: Military Management in Foxconn, p. 12, http://sacom.hk/wp-content/uploads/2010/11/report-on-foxconn-workers-as-machines_sacom.pdf
- 23 Pun, N. and Chan, J. (2013): “The Spatial Politics of Labor in China: Life, Labor, and a New Generation of Migrant Workers”. The South Atlantic Quarterly, 112:1.
- 24 SACOM (2010): Workers as Machines: Military Management in Foxconn, p. 13, http://sacom.hk/wp-content/uploads/2010/11/report-on-foxconn-workers-as-machines_sacom.pdf
- 25 25China Labor Watch (2012): Tragedies of Globalization:

- The Truth Behind Electronics Sweatshops, p. 109
- 26** SOMO (2007): Hard (Disk) Labour; China Labor Watch (2012): Tragedies of Globalization: The Truth Behind Electronics Sweatshops; SACOM i WEED (2008): The Dark Side of Cyberspace, p. 17
- 27** The Verge: "Samsung's marketing brings attention to factory deaths as well as devices", <http://www.theverge.com/2014/3/27/5552874/death-at-samsung-plant-raises-safety-concerns>, consultat el 27/4/14; Parliamentary Audit Civil Society Report (2010): Is the Chemical Exposure Control at Samsung Semiconductor Plants? p. 7; Samsung (2013): Sustainability Report, p. 58, http://www.samsung.com/us/aboutsamsung/sustainability/sustainabilityreports/download/2013/2013_Sustainability_Report.pdf
- 28** The Verge: "Samsung's marketing brings attention to factory deaths as well as devices", <http://www.theverge.com/2014/3/27/5552874/death-at-samsung-plant-raises-safety-concerns>, consultat el 27/4/14
- 29** The New York Times: "In China, Human Costs Are Built Into an iPad", <http://www.nytimes.com/2012/01/26/business/ieconomy-apples-ipad-and-the-human-costs-for-workers-in-china.html?pagewanted=all&r=0>, consultat el 25/1/12
- 30** Brown, G. D. (2002): "The global threats to workers' health and safety on the job", p. 15, *Social Justice*, 29:3; Rory O'Neill (2002): The Union Effect, <http://www.hazards.org/unioneffect/unioneffect.pdf>; OIT (2003): "Safety in numbers"
- 31** MVO Platform i GoodElectronics (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 20
- 32** HESA (2008): Cancers in 'Silicon Glen'. Scottish electronics industry victims fight for future generations, p. 23
- 33** Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review
- 34** MVO Platform i GoodElectronics (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 42
- 35** Raj-Reichert, G. (2012): Governance in Global Production Networks: Managing environmental health risks in the personal computer production chain, p. 16, <http://labourandelectronics.net/wp-content/uploads/2013/06/Governance-in-Global-Production-Networks-Managing-Environmental-Health-Risks-in-the-Personal-Computer-Production-Chain.pdf>; Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review
- 36** Raj-Reichert, G. (2012): Governance in Global Production Networks: Managing environmental health risks in the personal computer production chain, p. 16-17, <http://labourandelectronics.net/wp-content/uploads/2013/06/Governance-in-Global-Production-Networks-Managing-Environmental-Health-Risks-in-the-Personal-Computer-Production-Chain.pdf>
- 37** Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review; HESA (2008): Cancers in 'Silicon Glen'. Scottish electronics industry victims fight for future generations
- 38** OIT (2014): Safety and health in the use of chemicals at work, p. 4, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_235085.pdf
- 39** Raj-Reichert, G. (2012): Governance in Global Production Networks: Managing environmental health risks in the personal computer production chain, p. 17, <http://labourandelectronics.net/wp-content/uploads/2013/06/Governance-in-Global-Production-Networks-Managing-Environmental-Health-Risks-in-the-Personal-Computer-Production-Chain.pdf>
- 40** OIT (2014): Safety and health in the use of chemicals at work, p. 5, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_235085.pdf
- 41** China Labor Bulletin (2014): Painted into a corner: Factory worker left with nowhere to go after contracting anaemia, <http://www.clb.org.hk/en/content/painted-corner-factory-worker-left-nowhere-go-after-contracting-anaemia>; American Cancer Association: Benzene, <http://www.cancer.org/cancer/cancercauses/othercarcinogens/intheworkplace/benzene>, consultat el 6/5/14
- 42** Parliamentary Audit Civil Society Report (2010): Is the Chemical Exposure Control at Samsung Semiconductor Plants? p. 4; Ban Benzene Campaign: Declaration, <http://banbenzenecampaign.weebly.com/ban-benzene-declaration.html>, consultat el 4/7/14; The Guardian: "Apple urged to stop using harmful chemicals in its factories", <http://www.theguardian.com/technology/2014/mar/12/apple-harmful-chemicals-factories-labour>, consultat el 12/4/14
- 43** Chen, P-C., Hsieh, G-Y., Wang, J-D. i Cheng, T-J. (2002): "Prolonged time to pregnancy in female workers exposed to ethylene glycol ethers in semiconductor manufacturing". *Epidemiology* 13 (2), p. 191-196 <http://ntur.lib.ntu.edu.tw/bitstream/246246/75810/1/>; Hsieh, G-Y., Wang, J-D., Cheng, T-J. i Chen, P-C. (2005): "Prolonged menstrual cycles in female workers exposed to ethylene glycol ethers in the semiconductor manufacturing industry", *Occupational and Environmental Medicine* 62: p. 510-516, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1741062/pdf/v062p00510.pdf>; Schenker, M. B., Gold, E.B, Beaumont, J.J., Eskenazi, B., Hammond, S.K., Lasley, B.L., McCurdy, S.A., Samuels, S.J., Saiki, C.L. i Swan, S.H. (1995): "Association of spontaneous abortion and other reproductive effects with work in the semiconductor industry", *American Journal of Industrial Medicine* 28(6), p. 639-659, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ajim.4700280603/abstract>
- 44** Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D.

- (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review, p. 96
- 45** Ibid., p. 97
- 46** HESA (2008): Cancers in 'Silicon Glen'. Scottish electronics industry victims fight for future generations, p. 23
- 47** Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review
- 48** Clapp, R.W. (2006) "Mortality among US employees of a large computer manufacturing company: 1969-2001". Environmental Health: A Global Access Science Source 5, p. 30-40, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1626450/>
- 49** SACOM i WEED (2008): The Dark Side of Cyberspace, p. 17- 29
- 50** New York Times: "Workers Sickened at Apple Supplier in China", 22/2/11 <http://www.nytimes.com/2011/02/23/technology/23apple.html?pagewanted=all>
- 51** Solidarity Center (2014): Empowering Workers, Creating Safe workplaces, p.5, <http://www.solidaritycenter.org/Files/ANROEV.Catalysts%20for%20Change.6.9.14.pdf>
- 52** Entrevista de DanWatch a les víctimes del càncer MiYeon Kim i Park Min Suk, a Jeong Ae-Joeng, dona del difunt Hwang Min-Woong, i a Hwang Sang-ki, pare de la difunta Yumi Hwang. Corea del Sud, maig de 2014.
- 53** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 43
- 54** Greenpeace (2007): Cutting Edge Contamination, p. 13
- 55** European Commission: "Recast of the RoHS Directive", http://ec.europa.eu/environment/waste/rohs_eee, consultat el 15/7/14
- 56** Thomas White International: Industry overview, <http://www.thomaswhite.com/pdf/TW-Industry-Overview-Korea-Taiwan-Electronics-2011.pdf>
- 57** Banc Mundial, <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.ICTG.ZS.UN>, consultat el 24/4/14
- 58** Dell (2014): Samsung SSDs for Dell notebooks, <http://www.dell.com/learn/us/en/04/sb360/samsung?c=us&l=en&s=bsd&preview=true>
- 59** Apple (2014): Supplier list, http://images.apple.com/supplier-responsibility/pdf/Apple_Supplier_List_2014.pdf; New York Times: "Samsung: Uneasy in the Lead", http://www.nytimes.com/2013/12/15/technology/samsung-uneasy-in-the-lead.html?_r=0, consultat el 3/4/14
- 60** Global Post: "South Korea world's 2nd-largest semiconductor supplier in 2013", <http://www.globalpost.com/dispatch/news/yonhap-news-agency/140324/s-korea-worlds-2nd-largest-semiconductor-supplier-2013>, consultat el 24/4/14
- 61** Ibid.
- 62** Bloomberg Businessweek: "Samsung's War at Home", <http://www.businessweek.com/articles/2014-04-10/deaths-at-samsung-alter-south-koreas-corporate-is-king-mindset>, consultat el 10/4/14
- 63** SHARPS: "About Sharps", <http://stopsamsung.wordpress.com/about-sharps/>, consultat el 10/5/14
- 64** Business Korea: "Korea Became World's Second-largest Semiconductor Manufacturer in 2013", <http://www.businesskorea.co.kr/article/2980/semiconductor-industry-korea-became-world%E2%80%99s-second-largest-semiconductor-manufacturer>, consultat el 17/1/14
- 65** Kim, I., Kim, H-J., Lim, S.Y., Kongyoo, J. (2012): Leukemia and non-Hodgkin lymphoma in semiconductor industry workers in Korea
- 66** Entrevista de DanWatch a SHARPS per correu electrònic, 28/4/14
- 67** Bloomberg Businessweek: "Samsung's War at Home", <http://www.businessweek.com/articles/2014-04-10/deaths-at-samsung-alter-south-koreas-corporate-is-king-mindset>, consultat el 10/4/14
- 68** Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review
- 69** Bloomberg Businessweek: "Samsung's War at Home", <http://www.businessweek.com/articles/2014-04-10/deaths-at-samsung-alter-south-koreas-corporate-is-king-mindset>, consultat el 10/4/14
- 70** Lee H-E, Kim E-A, Park J, Kang S-K. (2011): Cancer mortality and incidence in Korean semiconductor workers
- 71** Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review, p. 100
- 72** Kim, I., Kim, H-J., Lim, S.Y., Kongyoo, J. (2012): Leukemia and non-Hodgkin lymphoma in semiconductor industry workers in Korea, p. 51
- 73** Ibid.
- 74** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 43; Kim, M-H., Kim, H. i Paek, D. (2014): The health impacts of semiconductor production: an epidemiologic review
- 75** Entrevista per correu electrònic de DanWatch a Richard Clapp, professor emèrit de l'Escola de Salut Pública de la Universitat de Boston, 10/9/14
- 76** Entrevista de DanWatch a SHARPS per correu electrònic, 28/4/14
- 77** Samsung Electronics (fàbriques de Giheung i Onyang), Hynix (fàbriques d'Ee-Cheon i Cheongjoo) i Amkor Technology Korea (fàbriques de Seül i Gwangjoo).
- 78** Corporate for All, People's Solidarity for Participatory Democracy (PSPD), Korean Women Workers Association and Environmental Justice
- 79** Parliamentary Audit Civil Society Report (2010): Is the Chemical

- Exposure Control at Samsung Semiconductor Plants?, p. 7
- 80** Environ International Corporation (2011): Samsung Workers Exposure Characterization Study, p 34, http://www.samsung.com/global/business/semiconductor/minisite/EHS/pdf/Environ_Samsung_Worker_Exposure_Characterization_Study.pdf
- 81** Samsung (2012): Sustainability report, p. 27, http://www.samsung.com/us/aboutsamsung/sustainability/sustainabilityreports/download/2012/2012_sustainability_rpt.pdf
- 82** Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic 22/9/14
- 83** Entrevista de DanWatch a MiYeon Kim. Corea del Sud, maig de 2014
- 84** Sentència del Tribunal Administratiu número 14 de Seül, 23 de juny de 2011
- 85** Korea Herald: "Samsung Everland fires union leader for leaking corporate information", <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20110718000936>, consultat el 18/7/11
- 86** The Hankyoreh: "In seven-year fight with Samsung, father keeps promise to deceased daughter", 11/9/14 http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/654751.html
- 87** Associated Press: "Samsung Finally Apologizes To Workers Who Got Cancer While Making Chip", http://www.huffingtonpost.com/2014/05/14/samsung-apologizes-to-cancer-stricken-chip-workers_n_5321059.html, consultat el 05/14/2014; SHARPS: "SHARPS Cautiously Welcomes Samsungs' Apology", <http://stopsamsung.wordpress.com/2014/05/14/sharps-cautiously-welcomes-samsungs-apology/>, consultat el 14/5/14
- 88** SHARPS: "SHARPS Cautiously Welcomes Samsungs' Apology", <http://stopsamsung.wordpress.com/2014/05/14/sharps-cautiously-welcomes-samsungs-apology/>, consultat el 14/5/14
- 89** Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic, 22/9/14
- 90** Estimació basada en les dades de Bloomberg: <http://www.bloomberg.com/quote/102780:KS>, consultat el 18/7/14
- 91** Korea Herald: "Samsung Everland fires union leader for leaking corporate information", <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20110718000936>, consultat el 18/7/14
- 92** Bloomberg Businessweek: "Samsung's War at Home", <http://www.businessweek.com/articles/2014-04-10/deaths-at-samsung-alter-south-koreas-corporate-is-king-mindset>, consultat el 10/4/14
- 93** Samsung: Performance 2012, http://www.samsung.com/uk/aboutsamsung/samsung/performance_5.html, consultat el 4/7/14
- 94** Business Korea: "Korea Became World's Second-largest Semiconductor Manufacturer in 2013", <http://www.businesskorea.co.kr/article/2980/semiconductor-industry-korea-became-world%E2%80%99s-second-largest-semiconductor-manufacturer>, consultat el 17/1/14, Samsung (2013): Sustainability Report, p. 8, http://www.samsung.com/common/aboutsamsung/download/companyreports/2013_Sustainability_Report.pdf
- 95** Business Korea: "LG Reviving System Semiconductor Business", <http://www.businesskorea.co.kr/article/4811/synergy-creation-lg-reviving-system-semiconductor-business>, consultat el 27/5/14
- 96** LG: Overview, Korea, http://www.lgcorp.com/about/overview.dev?region_code=003&country_id=28&country_name=Korea#map, consultat el 4/7/14
- 97** LG: Overview, <http://www.lgcorp.com/about/overview.dev>, consultat el 4/7/14
- 98** LG: Labor rights protection, <http://www.lg.com/global/sustainability/employee/labor-rights-protection>, consultat el 4/7/14
- 99** Business Korea: "LG Reviving System Semiconductor Business", <http://www.businesskorea.co.kr/article/4811/synergy-creation-lg-reviving-system-semiconductor-business>, consultat el 27/5/14
- 100** SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 1
- 101** Holdcroft, J. (2010): Organizing Electronics Workers, <http://www.industrialunion.org/archive/imf/organizing-electronics-workers>; IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industrialunion.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 102** IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industrialunion.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 103** SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 1
- 104** IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industrialunion.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 105** IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industrialunion.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 106** OIT (2004): Freedom of Association and Collective Bargaining (fact sheet), p. 1, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/--declaration/documents/publication/wcms_decl_fs_5_en.pdf
- 107** OIT (2004): Freedom of Association and Collective Bargaining (fact sheet), p. 1, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/--declaration/documents/publication/wcms_decl_fs_5_en.pdf
- 108** Ibid., p. 2
- 109** IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industrialunion.org/archive/imf/barriers-to-organizing>

- 110** Ibid. [GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf](#)
- 111** SOMO (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 30
- 112** International Metal Workers Federation (2010): Organizing Electronics Workers, <http://www.industriall-union.org/archive/imf/organizing-electronics-workers>
- 113** IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industriall-union.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 114** SOMO (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 30
- 115** IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industriall-union.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 116** Kang, S.L. (2012): Human Rights and Labor Solidarity: Trade Unions in the Global Economy, p. 4
- 117** OIT (2004): Freedom of Association and Collective Bargaining (fact sheet), p. 2, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--ed_norm/--declaration/documents/publication/wcms_decl_fs_5_en.pdf
- 118** OIT (2014): Freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining, <http://www.ilo.org/declaration/principles/freedomofassociation/lang-en/index.htm>
- 119** SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 2
- 120** SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 2
- 121** OIT (2014): Country profile, <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11003:0::NO>
i OIT (2013): Alphabetical list of ILO member countries, <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/country.htm>
- 122** ONU (2011): Guiding Principles on Business and Human Rights, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/>
- 123** SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 2-3
- 124** SOMO (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 30
i SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 3; IndustriAll Global Union (2010): Barriers to organizing, <http://www.industriall-union.org/archive/imf/barriers-to-organizing>
- 125** SOMO (2012): Freedom of association in the electronics industry, p. 3
- 126** Kang, S.L. (2012): Human Rights and Labor Solidarity: Trade Unions in the Global Economy, p. 66-111
- 127** Freedomhouse: "South Korea", http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/south-korea#_U2dpLIF_uFu, consultat el 2/5/14
- 128** OIT: Ratification by conventions, <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12001:0::NO>, consultat el 2/5/14
- 129** ITUC (2012): Internationally Recognised Core Labour Standards in Republic of Korea, http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/korea_tpr_final.pdf
- 130** Lee, D. (2009): Repression Against Workers - Republic of Korea, http://www.amrc.org.hk/alu_article/repression_against_workers_republic_of_korea
- 131** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 38
- 132** AMRC (2013): In the Belly of the Beast: Samsung Electronics' Supply Chain and Workforce in South Korea, p. 7, <http://www.amrc.org.hk/system/files/3%20Samsung%20Electronics%E2%80%99%20Supply%20Chain%20and%20Workforce%20in%20South%20Korea.pdf>
- 133** Han, J. (2011): Production, Supply-chain, and Working Conditions in the Korean
- Electronics Industry, Research Institute for Alternative Workers' Movements
- 134** IndustriALL: IndustriALL Executives condemn Samsung for union busting, <http://www.industriall-union.org/industriall-executives-condemn-samsung-for-union-busting> consultat el 5/12/13; AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers
- 135** Samsung (2011): Labor & Human Rights, http://www.samsung.com/us/aboutsamsung/sustainability/talentmanagement/download/Labor_and_Human_rights.pdf
- 136** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 37
- 137** Ibid.
- 138** Entrevista de DanWatch a Sang Su Kim, empleat d'una fàbrica d'electrònica de Samsung. S'ha utilitzat un pseudònim per no revelar la identitat del treballador. Els autors de l'informe coneixen el nom real d'aquesta persona i on treballa. Entrevista a Yu Soon Park, director executiu de la secció de treballadors en situació irregular del sindicat del metall, i a Wee Yoeng Il, cap del sindicat de Samsung (Corea del Sud, maig de 2014).
- 139** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 38
- 140** Han, J. (2011): Production, Supply-chain, and Working Conditions in the Korean Electronics Industry, Research Institute for Alternative Workers' Movements. Samsung va comunicar a DanWatch que no disposa de dades sobre afiliació a sindicats independents. Font: Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic 22/9/14
- 141** LG: Labor rights protection, <http://www.lg.com/global/sustainability/employee/labor-rights-protection>, consultat el

- [4/7/14](#)
- 142** Entrevista de DanWatch a Sang Su Kim, empleat d'una fàbrica d'electrònica de Samsung, Yu Soon Park, director executiu de la secció de treballadors en situació irregular, i Wee Yoeng Il, cap del sindicat de Samsung (Corea del Sud, maig de 2014).
- 143** Entrevista de DanWatch a Sang Su Kim, empleat d'una fàbrica d'electrònica de Samsung, Yu Soon Park, director executiu de la secció de treballadors en situació irregular del sindicat del metall, cofundador del sindicat independent a Samsung SDI i SHARPS (Corea del Sud, maig de 2014); AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 35; Lee, K-S. (2011): Interrogating 'Digital Korea': Mobile Phone tracking and the Spatial Expansion of Labour Control
- 144** Entrevista de DanWatch a l'empleat de Samsung Sang Su Kim (Corea del Sud, maig de 2014).
- 145** Samsung nega els controls i seguiments dels empleats, així com les polítiques contràries a la sindicació, i declara que: "Globalment, hi ha sindicats actius, tal com estableixen les lleis locals, amb presència en 18 centres de producció dels 38 que té l'empresa", Font: Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic 22/9/14
- 146** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 38. Samsung va negar que els baixos salaris de les empreses subcontractades estiguessin relacionats amb la seva política sindical, i va declarar que això "depèn de les característiques específiques de la indústria de cada país, i no té a veure amb la política de la nostra empresa". Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic (22/9/14)
- 147** AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 39; ministry of employment and labour, industrial labor power survey
- 148** Entrevista amb l'advocat Ha Kyung Ryng, 18/5/14, AMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 42 & ministry of employment and labour
- 149** Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic (22/9/14)
- 150** Manual lliurat per un treballador anònim a Corea del Sud (maig de 2014). Arxiu de DanWatch
- 151** Entrevista de DanWatch a Samsung per correu electrònic (22/9/14)
- 152** Entrevista de Dan Watch a Yu Soon Park, director executiu de la secció de treballadors en situació irregular del sindicat del metall, 19/5/14
- 153** PAMRC (2013): Labour Rights in High Tech Electronics. Case Studies of Workers' Struggles in Samsung Electronics and its Asian Suppliers, p. 44; Financial Times: "South Korea: labour union strikes back", <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2011/07/29/south-korea-labour-union-strikes-back/>, consultat el 29/7/11
- 154** The Kyunghyang Shinmun: "Launch of First Trade Union of Regular Workers at Samsung Group Affiliate", http://english.khan.co.kr/khan_art_view.htm?artid=201403251835567&code=710100, consultat el 5/7/14
- 155** Entrevista de Dan Watch a Yu Soon Park, director executiu de la secció de treballadors en situació irregular del sindicat del metall, 19/5/14. L'any 2011, el grup empresarial tenia 26.000 empleats a Samsung Displays i 101.973 a Samsung Electronics (Corea del Sud); <http://www.samsungdisplay.com/eng/customer/faq1.jsp>; http://www.samsung.com/us/aboutsamsung/sustainability/sustainabilityreports/download/2012/2012_sustainability_rpt.pdf
- 156** New York Times: "Fast and Flawed Inspections of Factories Abroad", <http://www.nytimes.com/2013/09/02/business/global/superficial-visits-and-trickery-undermine-foreign-factory-inspections.html?pagewanted=all&r=0>, consultat el 1/9/13
- 157** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights; Holdcroft, J.: Creating conditions for collective labour relations to improve labour rights in the electronics industry, http://www.ilera-directory.org/15thworldcongress/files/papers/Track_2/Poster/CS1W_45_HOLDCROFT.pdf; IDS (2006): The ETI code of labour practice: Do workers really benefit?; Wells, D. (2009): Local Worker Struggles in the Global South: reconsidering Northern impacts on international labour standards, p. 569
- 158** Wells, D. (2009): Local Worker Struggles in the Global South: reconsidering Northern impacts on international labour standards, p. 568; AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 13-16; Clean Clothes Campaign (2005): A Quick Fix, <http://www.cleanclothes.org/resources/publications/05-quick-fix.pdf/view>, Clean Clothes Campaign (2005): A Quick Fix, <http://www.cleanclothes.org/resources/publications/05-quick-fix.pdf/view>
- 159** GoodElectronics i CSR Platform (2009): Reset. Corporate social responsibility in the global electronics supply chain, p. 16; SOMO (2009): Configuring Labour Rights, p. 50
- 160** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 26; Wilshaw, R. (2011): Buyers beware: Audit idiocy, <http://policy-practice.oxfam.org.uk/blog/2011/08/buyers-beware-audit-idiocy>; Clean Clothes Campaign (2000): A Quick Fix. p. 18-22; New York Times: "Fast and Flawed Inspections of factories abroad", <http://www.nytimes.com/2013/09/02/business/global/superficial-visits-and-trickery-undermine-foreign-factory-inspections.html>

- [html?pagewanted=all&_r=0](#), consultat el 1/9/13; New York Times: "Ruse in Toyland: Chinese Workers' Hidden Woe", <http://www.nytimes.com/2003/12/07/world/ruse-in-toyland-chinese-workers-hidden-woe.html>, consultat el 5/7/14
- 161** China Labor Watch (2011): Auditing Giant Intertek Sued In Relation to Auditor Bribery, <http://chinalaborwatch.org/news/new-369.html>; China Labor Watch (2009): Corrupt Audits Damage Worker Rights, <http://chinalaborwatch.org/pdf/2009bvcorruption1209.pdf>
- 162** Clean Clothes Campaign (2005): A Quick Fix, p. 25, <http://www.cleanclothes.org/resources/publications/05-quick-fix.pdf/view>
- 163** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 20, 31, 40
- 164** SOMO (2009): Computer Connections. Supply chain policies and practices of seven computer companies, p. 10
- 165** Hiscox, M.J., Schwartz, C. and Toffel, M.W. (2008): Evaluating the Impact of SA 8000 Certification, <http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/08-097.pdf>; Short, Jodi L., Toffel, M.W. and Hugill, A. (2014) Monitoring the Monitors: How Social Factors Influence Supply Chain Auditors, Harvard Business School Working Paper, No. 14-032, p. 3 <http://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11591700/14-032.pdf?sequence=3>
- 166** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights; New York Times: "Inspectors Certified Pakistani Factory as Safe Before Disaster", http://www.nytimes.com/2012/09/20/world/asia/pakistan-factory-passed-inspection-before-fire.html?pagewanted=all&_r=0, consultat el 5/7/14; Short, Jodi L., Toffel, M.W. and Hugill, A. (2014) Monitoring the Monitors: How Social Factors Influence Supply Chain Auditors, Harvard Business School Working Paper, No. 14-032, p. 3 <http://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11591700/14-032.pdf?sequence=3>
- 167** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 19-24
- 168** Ibid., p. 13-16
- 169** O'Rourke, D. (2000): Monitoring the Monitors, <http://web.mit.edu/dorourke/www/PDF/pwc.pdf>; Wells, D. (2009): Local Worker Struggles in the Global South: reconsidering Northern impacts on international labour standards
- 170** Apple (2012): Fair Labor Association Begins Inspections of Foxconn <http://www.apple.com/pr/library/2012/02/13Fair-Labor-Association-Begins-Inspections-of-Foxconn.html>
- 171** Fair Labor Association, <http://www.fairlabor.org/>
- 172** Nova, S. i Shapiro, I. (2014), Assessing the Reforms Portrayed by Apple's Supplier Responsibility Report, <http://www.epi.org/publication/assessing-reforms-portrayed-apples-supplier/>; International Business Time: "Fair Labor Association: 'Boredom' Caused Apple Factory Suicides?", <http://www.ibtimes.com/fair-labor-association-boredom-caused-apple-factory-suicides-411850>, consultat el 16/2/12; AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 45
- 173** SACOM (2012): Sweatshops Are Good for Apple and Foxconn, But Not for Workers, <http://www.scribd.com/doc/95395223/Sweatshops-Are-Good-for-Apple-and-Foxconn-But-Not-for-Workers>; New York Times: "In China, Human Costs Are Built Into an iPad", <http://www.nytimes.com/2012/01/26/business/economy-apples-ipad-and-the-human-costs-for-workers-in-china.html?scp=4&sq=foxconn&st=cse>, consultat el 25/1/12
- 174** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 45
- 175** Gartner (2014): "Gartner Says Worldwide Traditional PC, Tablet, Ultramobile and Mobile Phone Shipments On Pace to Grow 7.6 Percent in 2014" <http://www.gartner.com/newsroom/id/2645115>
- 176** Gartner (2014): <http://www.gartner.com/newsroom/id/2662915>; <http://www.gartner.com/newsroom/id/2484815>; <http://www.gartner.com/newsroom/id/2619515>; <http://www.gartner.com/newsroom/id/2570220>
- 177** AEA (2009): Assessment and Comparison of National Green and Sustainable Public Procurement Criteria and Underlying Schemes, p. 3, <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Criteria%20and%20Underlying%20Schemes.pdf>; Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J. and Essig, M. (2010): Strategic Use of Public Procurement in Europe, p. 16
- 178** European Commission (2014): Revision of Public procurement Directives - Frequently Asked Questions, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-20_en.htm
- 179** AEA (2009): Assessment and Comparison of National Green and Sustainable Public Procurement Criteria and Underlying Schemes, p. iii, <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Criteria%20and%20Underlying%20Schemes.pdf>
- 180** Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J. i Essig, M. (2010): Strategic Use of Public Procurement in Europe, p. ii; European Commission: National GPP Strategies
- 181** Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J. i Essig, M. (2010): Strategic Use of Public Procurement in Europe, p. 26 i 52
- 182** Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J. i Essig, M. (2010): Strategic Use of Public Procurement in Europe, p. ix; AEA (2009): Assessment and Comparison of National Green and Sustainable Public Procurement Criteria

- and Underlying Schemes, p. iv, 3, <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Criteria%20and%20Underlying%20Schemes.pdf>
- 183** Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J. i Essig, M. (2010): Strategic Use of Public Procurement in Europe, p. 51
- 184** WEED i SACOM (2008): The Dark Side of Cyber Space, p. 10, http://www2.weed-online.org/uploads/the_dark_side_of_cyberspace_dec.2008.pdf
- 185** China Labor Watch (2012): Tragedies of Globalization, The Truth Behind Electronics Sweatshops; DanWatch (2013): IT Workers Still Pay the Price for Cheap Computers, http://www.danwatch.dk/sites/default/files/documents/dw_kina_181013_0.pdf
- 186** Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J. i Essig, M. (2010): Strategic Use of Public Procurement in Europe, p. 137
- 187** Europe Union (2012): Guidelines for Public Procurement of ICT Goods and Services, nota a la p. 4, <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/ssai/docs/study-action23/d4-impact-assessment-prep.pdf>
- 188** The Guardian: "Procurement as an instrument of social change", <http://www.theguardian.com/higher-education-network/efficiency-exchange-partner-zone/procurement-as-instrument-of-social-change>, consultat el 1/8/14
- 189** Kahlenborn, W.; Moser, C.; Frijdal, J. i Essig, M. (2011): Strategic Use of Public Procurement in Europe – Final Report to the European Commission, p. 145
- 190** Ibid.
- 191** Kahlenborn, W.; Moser, C.; Frijdal, J. i Essig, M. (2011): Strategic Use of Public Procurement in Europe – Final Report to the European Commission, p. 1
- 192** Procure IT Fair (2009), p. 8, http://electronicswatch.org/en/buy-it-fair-guideline-for-sustainable-procurement-of-computers_5004.pdf
- 193** UNEP (2014): The 10YFP Programme on Sustainable Public Procurement, http://www.unep.org/10yfp/Portals/50150/downloads/Brochure_SPP%20Programme_10YFP.pdf
- 194** Raj-Reichert, G. (2012): Governance in Global Production Networks: Managing environmental health risks in the personal computer production chain, p. 110, <http://labourandelectronics.net/wp-content/uploads/2013/06/Governance-in-Global-Production-Networks-Managing-Environmental-Health-Risks-in-the-Personal-Computer-Production-Chain.pdf>
- 195** Més informació: http://electronicswatch.org/en/our-aims_1377, http://electronicswatch.org/benefits-affiliation_98142.pdf i http://electronicswatch.org/en/the-electronics-industry_2937
- 196** Kahlenborn, W.; Moser, C.; Frijdal, J. i Essig, M. (2011): Strategic Use of Public Procurement in Europe – Final Report to the European Commission, p. 145, http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/modernising_rules/strategic-use-public-procurement-europe_en.pdf
- 197** Comissió Europea: Public Procurement: Better value for taxpayers' money, http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/public-procurement_en.pdf
- 198** Més informació: http://electronicswatch.org/benefits-affiliation_98142.pdf, http://electronicswatch.org/en/why-affiliate-_95134 i http://electronicswatch.org/en/our-aims_1377
- 199** AFL CIO (2013): Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace certification and twenty years of Failure to protect Worker Rights, p. 26; Wilshaw, R. (2011): Buyers beware: Audit idiocy, <http://policy-practice.oxfam.org.uk/blog/2011/08/buyers-beware-audit-idiocy>; Clean Clothes Campaign (2000): A Quick Fix. p. 18-22; New York Times: "Fast and Flawed Inspections of factories abroad", <http://www.nytimes.com/2013/09/02/business/global/superficial-visits-and-trickery-undermine-foreign-factory-inspections.html?pagewanted=all&r=0>, consultat el 1/9/13; New York Times: "Ruse in Toyland: Chinese Workers' Hidden Woe", <http://www.nytimes.com/2003/12/07/world/ruse-in-toyland-chinese-workers-hidden-woe.html>, accessed 5/7/14
- 200** Més informació: http://electronicswatch.org/benefits-affiliation_98142.pdf, http://electronicswatch.org/en/how-to-affiliate-_95184 i http://electronicswatch.org/en/why-affiliate-_95134
- 201** Més informació: http://electronicswatch.org/benefits-affiliation_98142.pdf
- 202** Més informació: http://electronicswatch.org/en/electronics-watch-holds-its-first-conference-in-amsterdam_15259
- 203** Més informació: http://electronicswatch.org/en/the-power-of-public-buyers_1313, http://electronicswatch.org/en/why-affiliate-_95134 i http://electronicswatch.org/benefits-affiliation_98142.pdf

Vents de canvi

El poder de la compra pública per millorar les condicions laborals de la indústria electrònica mundial

Per la millora de les condicions laborals en la indústria electrònica global

Electronics Watch està impulsat per:

weed

Amb el finançament de:

www.electronicwatch.org

info@electronicwatch.org

 [@electrowatch](https://twitter.com/electrowatch)